

Bulletinen

Årgång 54 Nr 5 2012
Moderna Museets Vänner

Verkligheter

Medlemskap & förmåner

Det finns flera sätt att köpa medlemskap i Moderna Museets Vänner

- 1) Gå in på vår hemsida www.modernamuseet.se/mmv och klicka på "Bli medlem". Du kan då betala och bli medlem direkt och får en bekräftelse till din e-postadress.
- 2) Köp ditt medlemskap i kassan på Moderna Museet. Där får du medlemskort och ditt välkomstkuvert direkt vid köpet.
- 3) Betala medlemsavgiften på plusgiro 15 30 65-8, betalningsmottagare Moderna Museets Vänner. Medlemskortet skickas hem till dig inom 10 dagar.

Medlemsavgifter

1 år: 480 kr/medlem, 700 kr/par, 250 kr/medlem under 30 år
3 år: 1 300 kr/medlem, 1 900 kr/par
Ständigt medlemskap: 9 600 kr/medlem, 14 000 kr/par

Medlemskap i Moderna Museets Vänner är en uppskattad present och du köper enkelt ditt gåvomedlemskap i kassan på Moderna Museet eller på vår hemsida: www.modernamuseet.se/mmv.

Som medlem i Moderna Museets Vänner får du

- Fri entré till Moderna Museet i Stockholm och Malmö, Arkitekturmuseet, Nationalmuseum, Färgfabriken, Gripsholms Slottssamling, Thielska Galleriet, Dunkers Kulturhus, Wanås Konst och Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst i Oslo, som återöppnar i september 2012 i nya lokaler.
- 20 % medlemsrabatt på aktuella utställningskataloger samt 10 % rabatt på konstböcker och allt annat i Museets butiker i Stockholm och Malmö.
- 10 % rabatt på sortimentet i Restaurangens brickservering och Café Blom förutom på alkohol och juicer. Rabatten gäller inte i Restaurangens bordsservering. Brunch 10 % rabatt för medlem samt hela sällskapet. 10 % rabatt på kaffe i Espressobaren. 10 % rabatt hos Sture Bröd & Soppkafé på Moderna Museet i Malmö.
- Vår medlemstidning *Bulletinen* som utkommer med sex nummer per år och dessutom förmånliga prenumerationserbjudanden på ett flertal konstitidskrifter.
- Personliga inbjudningar till förhandsvisningar, vernissager, Vännernas timme, föredrag, fester, resor, konserter, konserter och andra arrangemang av Moderna Museet och MMV.
- Tillträde till Tisdagsklubben, vår exklusiva programverksamhet med specialvisningar, föreläsningar m m samt till museets ordinarie programverksamhet fritt eller rabatterat för medlemmar.

Konstkunskap och prenumerationer till vänskapspris!

Konstperspektiv

4 nr för 175 kr (ord. pris 280 kr)

Beställ via www.konstperspektiv.nu/mmv eller genom att skicka e-post till ekonomitjanst@natverkstan.net. Eller ring 031-743 99 05 och uppge "MMV" så får du förmånspriset, som gäller löpande så länge du är medlem i MMV.

Konstvärlden & Disajn

4 nr för 99 kr (ord. pris i butik 276 kr)

Beställ via e-post till disajn@pressdata.se, tel 08-799 63 37 eller på www.disajn.com. Ange kod "211".

Tidskriften 10TAL

4 nr för 250 kr (ord. pris 360 kr)

Inkluderar fri entré till Klubb 10TAL och biljetter till Poesifestivalen och Barnpoesifestivalen på Dramaten för halva priset. Beställ på www.10tal.se eller prenumeration@10tal.se eller tel 08-612 10 49, och uppge "MMV".

Kontakta oss om du har frågor:

mmv@modernamuseet.se eller tel 08-5195 44 99.

Vårdarna i entrékassan på Moderna Museet hjälper dig gärna också med alla slags medlemsärenden.

Med reservation för att medlemsförmånerna kan ändras.

Vändonation i samlingen

Francis Picabia (1879–1953) var verksam i Paris och vän med såväl Gertrude Stein som Guillaume Apollinaire och Marcel Duchamp.

Picabia sökte ständigt "färger och former som lös-gjorts från sina förpliktelser gentemot sinnen", som han själv skrev 1909.

"Picabias utveckling kan ses som en kalejdoskopisk serie av konstnärliga erfarenheter", skrev Marcel Duchamp om Francis Picabia när de arbetade mycket nära varandra på 1910-talet. Men till skillnad från Duchamp slutade Picabia aldrig att måla.

Picabias målning *Första mötet* från 1925 kan ses på utställningen *Supersurrealismen* på Moderna Museet i Malmö 29 september 2012 – 20 januari 2013. □

Bertil H. Schulze

Bertil H. Schulze är ledamot i Moderna Museets Vänner styrelse.

Francis Picabia, *Première rencontre* [Första mötet], 1925. Ripolin på masonit 93×73 cm. Inköp 1976 med bidrag från Moderna Museets Vänner.
© Francis Picabia/BUS 2012

Ulf Eriksson – ny redaktör för *Bulletinen*

Ulf Eriksson
Foto: Prallan Allsten / Moderna Museet

När *Bulletinen* kom ut första gången var det med Ulf Linde som redaktör och året var 1958. Otte Sköld var överintendent och Rolf de Maréska depositionen med bl a en skulptur av Brancusi, *Den nyfödde*, presenterades i numret. Känner ni tidens vingslag?

Vi kan konstatera att de samlade årgångarna under de 54 år som *Bulletinen* hittills utkommit innehåller en skatt för den som vill följa Moderna Museets historia.

Det nummer som ni nu håller i er hand har Ulf Eriksson som redaktör och det är vi sprudlande glada över. Det är lätt att ha det roligt tillsammans med Ulf på det sätt som det ofta är tillsammans med kompetenta personer.

Ulf Eriksson är intendent på Förmedling där han ansvarar för audiovisuella pedagogiska verktyg och internetbaserat lärande. Han ligger bakom de populära intervjufilmer som görs till de flesta av museets utställningar och som kan ses i museet och på Youtube. Han producerar audioguiden och ligger bakom projekt som *Alla är en fotograf* och 50bilder.se. Han var också en av hjärnorna bakom Moderna Museets internationellt uppmärksammade ungdomsprojekt Zon Moderna (2004–11). Som curator har han gjort utställningar med Tamy Ben-Tor, Ivan Moudov och Valeria Montti Colque. Dessutom är Ulf programansvarig för våra Tisdagsklubbar.

Varmt, varmt välkommen Ulf. Jag ser fram emot många berikande och inte sällan häpnadsväckande stunder tillsammans med dig som redaktör! □

Anna Hegnell

Anna Hegnell är verksamhetsansvarig för Moderna Museets Vänner.

Tack och grattis!

Cecilia Widenheim
Foto: Albin Dahlström / Moderna Museet

... säger vi på *Bulletinen* till Cecilia Widenheim som lämnar tjänsten som intendent för svensk och nordisk konst för att bli ny chef för Malmö Konstmuseum.

Vad kommer du att sakna mest med Moderna Museet?

– Alla fantastiska stunder med konstnärer, kollegor och publik. Och så förstås – Samlingen!

Vad tar du med dig till Malmö?

– En kappsäck full med idéer och 20 års erfarenhet av utställningsproduktion. Men just nu är jag mest nyfiken på att lära känna Malmö konstmuseums omtalade samling, och sitta ned med mina nya kollegor och börja smida planer för framtiden. □

Ulf Eriksson

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för *Bulletinen*.

BONNIER

BRUMMER & PARTNERS

primewinebar

- 2 Vändonation i samlingen
Bertil H. Schultze
Ulf Eriksson – ny redaktör
för Bulletinen
Anna Hegnell
Tack och grattis!
Ulf Eriksson
- 3 Kära Vänner!
Lena Josefsson
- 4 Gerry Johansson i Luckenwalde
Anna Tellgren
- 6 Carsten Höllers magiska svampar
Ulf Eriksson
- 8 Supersurrealismen
John Peter Nilsson
- 11 Wolfgang Tillmans
Ulf Eriksson
- 16 En resa till nattkaféernas
och tangons Paris
Cecilia Widenheim
- 17 Färg och form?!
Fredrik Liew
- 19 dOCUMENTA (13)
Ann-Sofi Noring
- 20 Kalendarium
- 22 Bellas Boktips
Rebecca Farrensteiner
Vännernas Vänner
- 23 Vänner vimmlar på...
Explosion! och Picasso
vs. *Duchamp*
- 24 Vernissageinbjudningar

Bulletinen
Ärgång 54 Nr 5 2012

Ansvarig utgivare: Lena Josefsson
Redaktör: Ulf Eriksson
Biträdande redaktör: Anna Hegnell
Form: BankerWessel, www.bankerwessel.com

För insänt material ansvaras ej
Copyright resp upphovsman
Särskilt tack till Moderna Museet/Bildbyrån

Moderna Museets Vänner
Anna Hegnell
Box 163 82
103 27 Stockholm
Tel 08-5195 44 99
Plusgiro 15 30 65-8
mmv@modernamuseet.se
www.modernamuseet.se/mmv

ISSN 1402-8875

Omslag: Wolfgang Tillmans, *Tukan*, 2010
Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

MODERNA MUSEET

Moderna Museets
Vänner

Lena Josefsson, ordförande i Moderna Museets Vänner.
Foto: Prallan Allsten

Kära Vänner!

Efter den här regniga sommaren längtar jag mer än någonsin efter att konsthösten ska dra igång. Mina vänner säger att det är ett riktigt bra svampår. Hur det ser ut i skogen vet jag inte men i Carsten Höllers studio har man ägnat sig åt svampar i stor skala. Carsten har med stöd av Moderna Museets Vänner skapat ett helt nytt verk för Moderna Museet. Tre svamphybrider i kolossalformat kommer att möta publiken i Malmö när utställningen *Supersurrealismen* går upp i höst. I skrivande stund har jag inte sett svamparna men i Bulletinen kan vi se Carsten Höllers egna unika bilder från studion när de tillverkas. Oslagbart svampår för Moderna Museet med andra ord. Det känns helt fantastiskt att vi alla drygt 11 000 medlemmar bidragit till detta. Stort tack!

Mer om *Supersurrealismen* kan du läsa i John Peter Nilsson text som förklarar vad detta nya spännande begrepp innebär och hur det tagit sig form i konsten från 1500-talet fram till idag. Det är för övrigt första gången Moderna Museets enastående klassiska surrealistiska samling visas i sin helhet utanför Stockholm.

Det är inte bara Carsten Höller som producerar nya verk. I samband med den tyske fotografen Wolfgang Tillmans stora utställning på Moderna Museet Stockholm i höst kommer vi i vänföreningen i generöst samarbete med Tillmans att ta fram ett exklusivt fotografi i en edition om 100 ex. Bilden blir unikt framtagen för Moderna Museets Vänner. Håll utkik efter Nyhetsbrev där vi informerar om hur du kan bli ägare till en egen Wolfgang Tillmans. Under tiden kan du läsa intervjun med honom och njuta av mittuppslagets affisch.

Det är härligt att få vara nära ett museum som på samma gång kan producera helt nya verk av världens ledande konstnärer och presentera dem tillsammans med flera av hela 1900-talets mest betydelsefulla konstverk. Vi har en så rik samling som bär på en sådan mångfald av berättelser. Den är en ständig källa att ösa ur. Under våren och sommaren har samlingen steg för steg hängts om i museets salar. Fredrik Liew blickar i sin artikel tillbaka på hur omstridd samtidskonsten var på 1920- och 30-talet då Färg och Form hade en helt annan klang än idag. Cecilia Widenheim tar i sin artikel oss med till 1910-talets kosmopolitiska Paris men berättar också en mindre känd historia om hur den franska konsten vann mark i Sverige. Båda dessa artiklar har sitt ursprung i omhänget av några av de större salarna i samlingen.

Vill också passa på att tacka Cecilia Widenheim för hennes fantastiska insatser genom åren som intendent för svensk och nordisk konst nu när hon tar över chefs-posten på Malmö Konstmuseum. Ett stort grattis till både Cecilia och konstmuseet!

Museet är som sagt en bärare av många historier. Två av alla dessa berättelser knyts samman i utställningen *Moment – Gerry Johansson* och i samlingspresentation av Dick Bengtssons verk. Ett möte mellan fotografen och konstnären i mitten av 1980-talet resulterade i att Gerry Johansson gav sig iväg till tyska Luckenwalde för att dokumentera den byggnad som stått förlaga till Dick Bengtsson diptyk *Hatt & Mössfabriken*. En fin historia om hur bilder föder bilder som föder bilder.

Ann-Sofi Noring skriver i sin tredje och avslutande artikel på temat Documenta om hur hon i dOCUMENTA (13) ser en utställning som bär på övertygelsen att konst är viktigt och på riktigt. Det har alltid varit en av mina käpphästar och jag säger ofta just så. Konst är viktigt och konst är på riktigt om det så är realism, surrealism eller supersurrealism. Vi behöver alla dessa verkligheter.

Sist men inte minst vill jag hälsa Bulletins nya redaktör Ulf Eriksson varmt välkommen. Ulf har sedan länge varit ansvarig för Tisdagsklubben så vi är många som redan fått känna av hans härliga energi och värme. När Ulf inte spenderar tid med oss vänner arbetar han som intendent på Moderna Museets avdelning Förmedling. Jag vill också rikta ett stort tack till Maria Morberg för två fina Bulletiner. Maria tar nu tag i den spännande uppgiften att som första person arbeta som redaktör inom avdelningen Utställning & Samling.

Så välkomna till en fullspäckad konsthöst och till ett museum på två platser som sjuder av liv och aktivitet! □

Lena Josefsson

Lena Josefsson är ordförande för Moderna Museets Vänner.

Gerry Johansson, *Luckenwalde* (2009). Silvergelatinfotografi, 35×32 cm.
© Gerry Johansson

Gerry Johansson, *Luckenwalde* (2012). Silvergelatinfotografi, 35×32 cm.
© Gerry Johansson

Gerry Johansson, *Luckenwalde* (2011). Silvergelatinfotografi, 35×32 cm.
© Gerry Johansson

Gerry Johansson i Luckenwalde

Ett fotografi av en industribyggnad i Svensk Uppslagsbok blev förlaga till Dick Bengtssons klassiska diptyk *Hatt & Mössfabrik*. När Gerry Johansson mötte Dick Bengtsson för en fotografering såddes ett frö som nu 26 år senare resulterar i en utställning på Moderna Museet. Deras samtal fick Gerry Johansson att långt senare bege sig till tyska Luckenwalde för att ta reda på mer om byggnaden och historien om staden som omger den.

av Anna Tellgren

Fotografen Gerry Johansson har länge intresserat sig för platser han upptäckt genom fotografiska bilder. Det har handlat om specifika miljöer gestaltade av andra fotografer, som exempelvis Walker Evans, Robert Frank och Carl Gustaf Rosenberg. Deras bilder har fascinerat honom och gjort honom nyfiken. Vad har fotografierna valt bort? Hur ser dessa platser ut idag? I sina egna fotografier undersöker han sedan historien bakom de ursprungliga bildernas tillblivelse och hur de dokumenterade miljöerna har förändrats, och utvidgar på så sätt berättelserna i både tid och rum. I denna utställning i serien *Moment* kommer vi att visa ett fyrtiotal fotografier från ett av hans senaste projekt, *Luckenwalde*, med bilder från 2009 och 2011–12. Utställningen installeras i en av de mindre salarna i den tredje delen av den pågående samlingspresentationen på plan fyra i museet.

För Gerry Johansson var upptakten till detta projekt ett samtal i mitten av 1980-talet mellan honom och Dick Bengtsson. Han hade fått ett uppdrag att porträttera konstnären, samt att dokumentera dennes installation *Möbelrälsen* (1966–86) för katalogen till utställningen *Metapolis* (1986) på Malmö Konsthall. I Dick Bengt-

sons serie av målningar med hakkors finns diptyken *Hatt & Mössfabrik* (1969) vilken ingår i Moderna Museets samling. Det visade sig att förebilden till målningen var ett svartvitt fotografi ur *Svensk Uppslagsbok* (Förlagshuset Norden: Malmö 1947–55, band 19, spalt 860) på arkitekten Erich Mendelsohns modernistiska fabriksbyggnad från 1923 utanför Luckenwalde. Målningen och det enkla fotografiet väckte Gerry Johanssons intresse för byggnaden, staden och bakgrunden.

Industristaden Luckenwalde ligger cirka fem mil söder om Berlin. Fabriksområdet byggdes i början av 1920-talet och fabriksbussarna med färgeriet ritades av Erich Mendelsohn (1887–1953). Färgeriet har fått sin karakteristiska form på grund av att byggnaden konstruerades så att de giftiga gaserna från färgbuden kunde ventileras ut genom taket. Fabriken ägdes och drevs av Friedrich Steinberg Herrmann & Co fram till 1934 när familjen Herrmann tvingades sälja på grund av sitt judiska ursprung. Istället började Norddeutsche Maschinenbau AG tillverka luftvärnskanoner i byggnaden. Övre delen av taket revs 1940 för att de allierade inte skulle kunna hitta fabriken och den användes fram till mitten av 1950-talet som reparationshall för sovjet-

arméns stridsvagnar. Från 1957 till 1990 tillverkade VEB Wälzlagerwerk kullager i fabriken och därefter har byggnaden stått tom och fått förfalla. Intressant är också staden Luckenwaldes historia med sina starka socialdemokratiska traditioner, som ledde till ett socialt bostadsprogram där flera arkitekter från Bauhaus anlätades. I sitt eget projekt har Gerry Johansson gjort ett närgånget porträtt av fabriksbyggnaden och dokumenterat både interiören och exteriören. Han har också gått omkring i staden och letat upp andra spännande byggnader, men även hittat märkliga detaljer, senare tiders graffiti, förfallet och den lite nyare arkitekturen. Den senaste resan till Luckenwalde gjorde han i juni 2012 för att komplettera till utställningen på Moderna Museet.

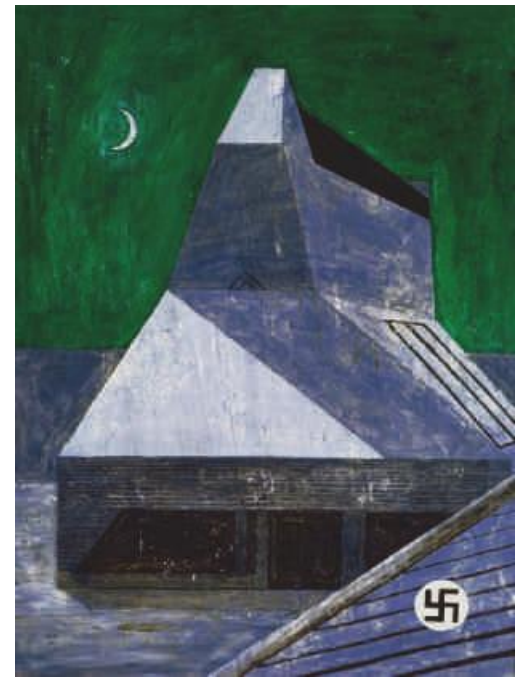
Gerry Johansson (f. 1945) studerade vid Konstindustriskolan i Göteborg och arbetade därefter under femton år som grafisk formgivare, innan han i mitten av 1980-talet blev verksam som fri fotograf. Han representerar den klassiska svartvita fotografin, vilket innebär att han fortfarande använder analog teknik och ofta fotograferar med storformatkamera. Han framställer alla sina printar själv och är i mörkrummet ett par gånger i veckan. Det betyder inte att han inte anpassat

Gerry Johansson, *Luckenwalde* (2012). Silvergelatinfotografi, 35×32 cm.
© Gerry Johansson

Dick Bengtsson, *Hatt & Mössfabrik*, 1969. Diptyk, olja på pannå, 122×91 cm.
© Dick Bengtsson/BUS 2012

Erich Mendelsohn: Färgeri till hattfabrik i Luckenwalde, 1923. Faksimil ur Svensk Uppslagsbok.

sig till den nya digitala tekniken, men den är mer ett arbetsverktyg för honom – ett sätt att registrera, hålla ordning och kommunicera med omvärlden. Han gör dessutom alla scannningar till sina böcker själv, nästan alltid utifrån negativerna.

I Moderna Museets samling finns drygt 120 fotografier av Gerry Johansson, där de tidigaste är en serie korniga bilder av formelbilar och motortävlingar från mitten på 1970-talet. Han har ingått i flera utställningar på museet och redan 1982 hade han en separatutställning, producerad av Fotografiska Museet som var en avdelning inom Moderna Museet, med titeln *Romantik och realism* där bland annat några skogsbilder från Strandbaden i Höganäs visades. I samlingen finns även hans landskap, som var med i utställningen *Trivia* (1992). Den presenterade fotografier av Gerry Johansson och Gunnar Smoliansky, samt korta texter av Carl-Johan Malmberg, vilka ingick i det ambitiösa dokumentära projektet EKODOK 90. För utställningen *Åter till verkligheten. Fotografi ur Moderna Museets samling* (2009) plockade vi fram hans bilder från en resa till Chicago (1976) där datumet ligger inlagda i printarna. Enligt honom själv var det där han hittade sin stil och sin metod, som han

utvecklat och förfinat genom åren. I samlingen finns även bilder från vistelser i Orust (1977), Köln (1978), San Francisco (1979), Tokyo (1978/1979) samt Reno (1979). Vi gjorde ett större förvärv 2007 av hans serie *Sverige*, som han arbetat med under många år från slutet på 1980-talet och som fortfarande är ett pågående projekt. Gerry Johansson har givit ut ett tjugotal böcker däribland *Halland. Trettiotal och åttiotal. Fotografier av C.G. Rosenberg och Gerry Johansson* (1985), *Amerika: Fotografier* (1998), *Sverige* (2005), *Ulan Bator* (2009) och *Öglunda* (2011). Här är hans bakgrund som grafisk formgivare tydlig och i de senare böckerna har han, tillsammans med de yngre formgivare han arbetar med, kommit fram till en form där böckernas format följer bildernas form och mindre storlek och där man ofta valt klotband i en beige, grå eller grön tonskala.

Han tillhör idag en äldre generation svenska fotografier, som kommer ur den traditionella fotografin, som kan fotohistoria och har ett förhållande till den. Flera av hans vänner och kolleger är utbildade hos eller ingick i kretsen kring Christer Strömholm och hans fotoskola. Bland dem kan nämnas fotograferna Dawid, Åke Hedström, Tuija Lindström, Ralph Nykvist och Gunnar Smoliansky. Forsöker man placera honom i ett internationellt sammanhang arbetar han i samma tradition som fotograferna som var med i den betydelsefulla utställningen *New Topographics. Photographs of a Man-Altered Landscape* (1975) som visades på International Museum of Photography vid George Eastman

House i Rochester i USA. Där kunde man bland annat se Lewis Baltz minimalistiska landskapsbilder från Nevada och paret Bernd och Hilla Bechers konsekventa dokumentationer av fabriksbyggnader runt om i Europa. Utställningen blev mycket omtalad och många frågade sig varför fotograferna valde att skildra så vardagliga och tråkiga omgivningar. Idag kan man se både politiska dimensioner och estetiska kvaliteter i dessa fotografier. Många nordiska fotografer inspirerades av detta sakliga sätt att dokumentera det egna landskapet. Bland föregångarna finns även Eugène Atget, som i början av 1900-talet dokumenterade Paris gator och arkitektur, och Walker Evans som var en av fotograferna i det stora amerikanska projektet Farm Security Administration (FSA) under 1930-talet. Det finns naturligtvis många fler som skulle kunna nämnas i detta sammanhang, men är det något som är tydligt i Gerry Johanssons fotografi så är det hans målmedvetenhet och konsekvens, hans djupgående kunskaper när det gäller konst och fotografi, samt hans kärlek till formen. □

Anna Tellgren är intendent och forskningsledare vid Moderna Museet. Senast var hon ansvarig för den stora samlingspresentationen *En annan historia. Fotografi ur Moderna Museets samling* som visades under 2011.

Parallellt med Gerry Johanssons utställning visas i den andra delen av samlingspresentationen en sal med Dick Bengtssons målningar ur Moderna Museets samling.

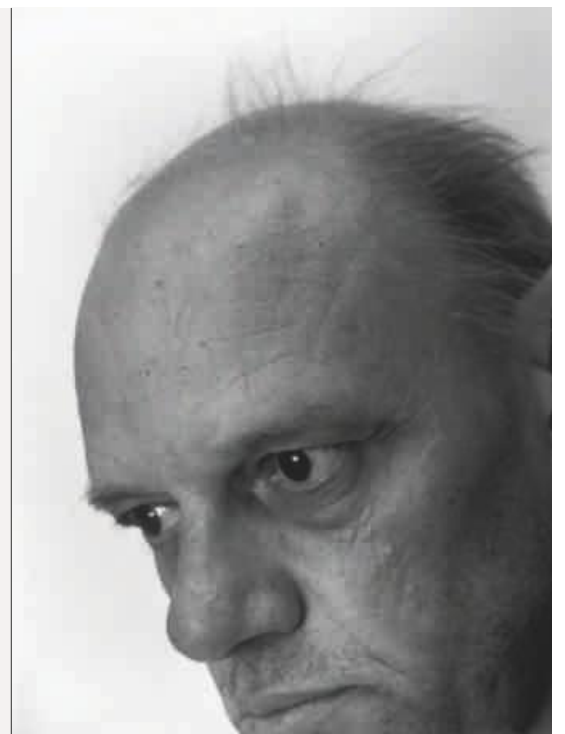
Moment: Gerry Johansson, 27 oktober 2012–6 januari 2013.
Curator: Anna Tellgren

Dick Bengtsson

Dick Bengtsson (1936–89) beskrivs ofta som en konstnärernas konstnär. Trots avsaknaden av formell konstnärlig utbildning har han haft stor betydelse för det svenska konstlivet. Hans säregna måleri och subtila kritik av modernismen och folkhemmet har inspirerat många samtida konstnärer. I hans bildvärld möts bilder och tecken och nya betydelser uppstår. Han behandlade sina målningar med strykjärn för att ge dem patina, ett knep han plockat upp av en konstförfalskare. Moderna Museet har en stor samling av Dick Bengtssons verk och merparten av denna visas i en egen sal i den nya samlingspresentationen.

Curatorer: Cecilia Widenheim och Matilda Olof-Ors

Gerry Johansson, Dick Bengtsson, 1986 >
© Gerry Johansson

Carsten Höllers magiska svampar

I höst kan du likt Alice i Underlandet vandra bland enorma svampar som fångad i en surrealistisk dröm. Med Moderna Museets Vänners stöd har Carsten Höller skapat ett nytt verk för Moderna Museet som rubbar vår verklighetsuppfattning och påminner oss om hur våra sinnen formar bilden av oss själva och den verklighet vi lever i.

av Ulf Eriksson med foto av Carsten Höller

Foto produktionsbilder: Carsten Höller. © Carsten Höller/BUS 2012
Foto till vänster: Albin Dahlström/Moderna Museet

Carsten Höller är vetenskapsmannen som blev konstnär och som låter forskning och vetenskapliga experiment förvandlas till konstverk som ofta får oss ur balans, både kroppsligen och mentalt. Han har byggt rutschkanor som forslat besökare genom fyra våningsplan i Tate Moderns stora turbinhall, han har skapat flyttankar som simulerar tillståndet i Döda havet och han har konstruerat ljusinstallationer med syftet att få oss att hallucinera. Precis som de klassiska surrealisterna intresserade sig för att på olika sätt manipulera sina och våra sinnen har Höller under en längre tid arbetat med verk som vrider och vänder på perceptionen och skapar något slags tvivel inför verklighetens konstruktion och uppbyggnad.

Nu producerar Höller ett nytt verk för Moderna Museet till utställningen *Supersurrealismen* som i höst fyller hela museet i Malmö. Det nya verket är en grupp svamphybrider i kolossalformat där tårtbitar ur olika svampkroppar satts samman till nya svampar. Om man blandar de olika substanser dessa svampar innehåller är jag övertygad om att man kommer att få en upplevelse som lyfter en högt över svampskogen. Svampar är något som har återkommit genom Höllers konstnärskap och dessa hybrider av giftiga, hallucinogena svampar är inte enbart ett tankeexperiment. Höller lär som ung forskare själv ha provat att förtära flugsvamp för att när-

mare undersöka dess effekter. Att ta till olika substanser, lagliga såväl som olagliga, var något surrealisterna gärna gjorde för att få kontakt med det undermedvetna och för att skapa nya bilder.

Moderna Museets Vänner är glada över att bidra till skapandet av detta verk som även förvärvats till Moderna Museets samling med vårt stöd. □

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för Bulletinen.

Bilderna i detta reportage är Carsten Höllers egna som han tagit under tillverkningen av verket. Det färdiga verket ser du på Moderna Museet Malmö i höst i utställningen *Supersurrealismen* 29 september 2012–20 januari 2013.

Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Stellan Mörner, *Drömland I*, 1939. Limfärg på masonitpanna, 60×73 cm.
© Stellan Mörner/BUS 2012

Supersurrealismen

Dalí och Breton blev ovänner när de försökte definiera surrealismen. Nu tar John Peter Nilsson ett större grepp och introducerar supersurrealismen, som tar oss på en resa från 1500-talet fram till idag. Hela Moderna Museets klassiska surrealistsamling kommer till Moderna Museet i Malmö där den möter samtida och äldre verk.

av John Peter Nilsson

André Breton skriver i sitt surrealistiska manifest från 1924 att ”realismen, som inspirerats av positivismen, från Thomas av Aquino till Anatole France, ställer sig fientlig mot varje intellektuellt och moraliskt uppsving. Den väcker min avsky, ty bakom den ligger medelmåttigheten, hatet och den platta självtillräckligheten. Det är den som i våra dagar frambringar de löjliga böckerna och de oförskämda pjäserna. Den befäster oupphörligen sin ställning i tidningarna och den schackrar med vetenskapen och konsten genom att anpassa sig till den allmänna meningen som den smickrar i dess mest nedriga böjelser; man anstränger sig att bli så klar och redig att det gränsar till dumhet: vilket hundliv!”

Skulle detta inte kunna vara skrivet idag!? Jag tolkar Bretons avsky mot realismen och dess krav på en enda absolut sanning som en uppmaning till individen att frigöra sin egen personliga och individuella särart. Vi är alla olika. Fantasin, vår förmåga att fabulera och drömma (både i vakenhet och sömn, i rus och nykterhet) är ett kreativt verktyg för att förstå och uppleva livet mer. André Breton och Salvador Dalí blev visserligen ovänner om definitionen surrealism, och Dalí blev utstött, dock mer eller mindre självvalt, ur den ursprungliga surrealistgruppen. Men ändå sammanfattar Dalí kanske surrealismens credo allra bäst: ”När jag tittar på stjärnhimlen känns den liten. Antingen är det jag som växer eller så är det universum som krymper. Såvida inte bägge sakerna händer samtidigt.” Det var inte världen som drabbade surrealisterna, utan tvärtom – surrealisterna drabbade världen.

Som utställning är *Supersurrealismen* ett experiment. Man kan säga att vi utvidgar begreppet surrealism. Basen av verk kommer från vår egen samling men det finns också inlån från andra institutioner och nyförvärv från konstnärer. Gertrude Stein myntade på 1910-talet att ”en ros är en ros är en ros”. Kanske kan man säga att *Supersurrealismen* är en surrealistisk utställning om surrealismen?

Utställningen är indelad i tre kapitel: ”tiden före”, ”tiden under” och ”tiden efter”. ”Tiden före” innehåller ställningstaganden som lekfullt ifrågasätter renässansens krav på förnuft och klarhet, men också bilder av städernas stad Rom som framträder som en hägring bortom tid och rum.

Tillsammans med spiritualistiska experiment och symbolismens försök att förena motstridiga känslor och upplevelser framläggs några förebilder och inspirationer för surrealismens inträde i konsthistorien under 1920-talet och framåt.

”Tiden under” innehåller naturligtvis den klassiska surrealismen Moderna Museet har en fantastisk surrealistsamling med i princip alla de mest kända konstnärerna från de avgörande åren före andra världskriget. Det är glädjande att förbehållslöst kunna visa denna samling i sin helhet på Moderna Museet Malmö.

Men har surrealismens inflytande egentligen ebbat ut!? Som konsthistorisk stil, ja! Men surrealismen är inte bara förknippad med en konstriktning. Det har också blivit ett allmänt begrepp för att beskriva något oförklarligt, något igenkännbart men samtidigt främmande. Något konstigt, helt enkelt. Eller som Douglas Coupland skriver: ”I amerikansk realityteve brukar tonåringar ibland få frågor om hur de upplevde något de just varit med om i programmet ... De kanske precis har satt i sig en smoothie gjord på tropiska insekter eller jungit karaoke med Demi Moore. Inte sällan hör man dem svara ’Det var helt ... surrealistiskt’. Jag blir chockad varje gång, för det här är människor som inte vet vad 8 gånger 7 är och som inte kan peka ut Frankrike på en världskarta, och så sitter de där och använder ordet ’surrealistiskt’.”

Det går än idag att spåra surrealistiska inslag i samtidskonsten. Eller är det till och med så att vi lever i en sur-

Jens Fänge, *A.E.N.*, 1996. Olja på duk, 100×130 cm.
© Jens Fänge

◀ Meret Oppenheim, *Ma gouvernante – My Nurse – Mein Kindermädchen*, 1936/1967. Metall, skor och papper, 14×33×21 cm. Inköp 1967 med bidrag från Moderna Museets Vänner.

© Meret Oppenheim/BUS 2012

realistiskt färgad vardag? Marshall McLuhan menade att mediasamhället kan förstås som en utbyggnad av människans centrala nervsystem. Massmediernas enorma inflytande på både vår världsbild och självbild kan uppfattas som ett hallucinatoriskt drömtillstånd där fakta och lögn blandas ihop samtidigt som vi reser i tid och rum utan att egentligen förflytta oss när vi sitter framför teven eller datorn.

”Det är framför allt i dialogen som det surrealistiska språket finner sin bästa tillämpning”, skriver André Breton i sitt manifest. ”Här konfronteras två tankar; medan den ena tanken yppas, så sysselsätter sig den andra med den – men hur?” Drygt åttio senare har Bretons tankefrö växt till en global djungel: ”Jag minns att mina lärare sa att en sådan sak som att byta kanal på teven bara för att se vilka osammanhängande element – vilka juxtapositioner – den återkastade var postmodernt, för här handlade det inte om något verkligt undermedvetande utan om ett pseudomedvetande, och därför var det inte intressant. Jag höll inte med överhuvudtaget”, skriver Douglas Coupland, ”och jag håller fortfarande inte alls med om det antagandet. Det utgår från att människans medvetande inte kan sträcka sig utanför sig självt.”

Finns det ett budskap i *Supersurrealismen* är det en tro, eller kanske snarare en tillit till – oavsett om den är naiv, knasig, obegriplig, motsägelsefull – till att ingenting är ogjort. Allt kan användas och beaktas som en

erfarenhet. Breton, Dalí och alla de banbrytande surrealisterna förutsåg en värld där människans (under) medvetande kan göra skillnad. I dagens medialt uppkopplade värld är det en verklighet. Vem som helst kan när som helst kommunicera med alla eller ingen. Det kollektiva undermedvetna är inte längre begränsat till individen. Uppkopplat mot satelliterna är det ett nytt slags organism, hal och slipprig – det är ett internet som speglar alla begär och begränsningar som människan kan tänkas uttrycka. Sedd i ett sådant perspektiv är konsten futtig. Kanske förlorad. Det enda som återstår är nostalgien. □

John Peter Nilsson är chef för Moderna Museet Malmö.

Supersurrealismen är: Eva Aeppli, Giuseppe Arcimboldo, Hans Bellmer, Louise Bourgeois, André Breton, Brassai, Victor Brauner, Manuel Álvarez Bravo, Veronika Bromová, Alexander Calder, Henri Cartier-Bresson, Giorgio de Chirico, Francesco Clemente, Douglas Coupland, Salvador Dalí, Nathalie Djurberg, Thea Ekström, Paul Éluard, Max Ernst, Wilhelm Freddie, Karin Frostenson/Lars Hillersberg, Jens Fänge, Alberto Giacometti, Ralph Gibson, Jenny Grönvall, Paul Hill, Valentine Hugo, Carsten Höller, Lotte Jacobi, Sven-Erik Johansson, Allen Jones, Sven Jonson, JULIACKS, Line Skywalker Karlström, André Kertész, Paul Klee, Hilma af Klint, Klubb Kristallen, David Krantz, Wifredo Lam, Gunnar Löberg, René Magritte, Man Ray, Roberto Matta, Marshall McLuhan, Ralph Eugene Meatyard, Arno Rafael Minkinen, Joan Miró, Barbara Morgan, Stellan Mörner, Erik Olson, Axel Olson, Meret Oppenheim, Georges Papazoff, Karl Axel Perhson, Francis Picabia, Giovanni Battista Piranesi, Ulf Rahmberg, Siri Rathsmann, Odilon Redon, Werner Rohde, David Alfaro Siqueiros, Ljubomir Širmunić, Ulf Sjöstedt, Tore Sonesson, Paul Strand, Max Walter Svanberg, Lena Svedberg, Uno Svensson, Dorothea Tanning, Esaias Thorén, Otmar Thormann, Toyen, Arthur Tress, Rosemarie Trockel, Tristan Tzara, Jerry Uelsmann, The Unholy, Magnus Wallin, Peter Weiss, Joel-Peter Witkin, Gudrun Åhlberg-Kriland.

Supersurrealismen som helhet pågår 29 september 2012–20 januari 2013. Kapitlet ”Tiden under” med den klassiska surrealismen stänger den 17 februari 2013.

Giuseppe Arcimboldo, *Bibliotekarien*, ca 1566. Olja på duk, 97×71 cm.

Arthur Tress, *Stövelfantasi*, New York, 1977. Gelatinsilverfotografi, 26×25,9 cm.

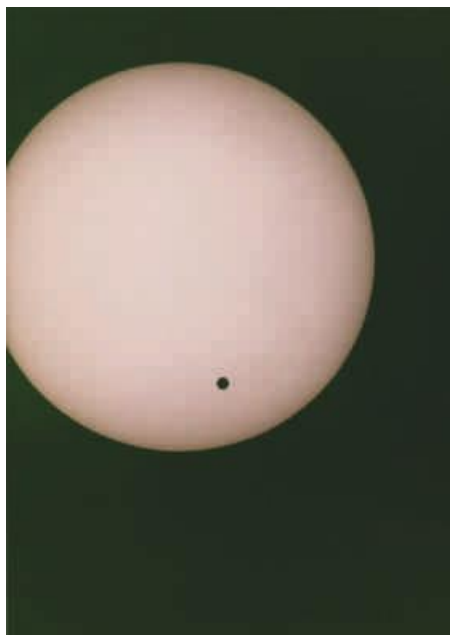
© Arthur Tress

René Magritte, *Den röda modellen*, 1935. Olja på duk, 72×48,5 cm.

© René Magritte/BUS 2012

Wolfgang Tillmans, *Venus transit*, 2004.
Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

Wolfgang Tillmans
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Wolfgang Tillmans

I höst får vi för första gången i Sverige bekanta oss med en av vår tids mest inflytelserika konstnärer i helformat. Bulletinen träffar den hårt arbetande fotografen Wolfgang Tillmans som är på blixervisit i Stockholm. Det blir ett samtal om att hitta sitt uttryck, om ett krisens och möjligheternas 1990-tal och om att möta sin publik i en digital tid.

av Ulf Eriksson

”Jag är inte en sådan där fotograf som är besvärlig att fotografera”, säger Wolfgang Tillmans till Moderna Museets fotograf Albin Dahlström när vi ska ta bilder av konstnären till den här artikeln. ”Säg åt mig vad du vill att jag ska göra så gör jag det.” Vi befinner oss i Bloms trädgård på Moderna Museets baksida. Det är en vacker somardag och en avslappnad Tillmans följer museifotografens anvisningar. Jag låter de två fotograferna arbeta ifred. Mötet människorna emellan och koncentrationen är viktig. Tillmans har själv porträtterat många av världens mest berömda människor. Men han gestaltar aldrig den avporträtterades berömmelse. Det är människan bakom som intresserar honom.

Wolfgang Tillmans tycks vara konstnären som gjort allt. Han är den första ej brittiskt födda konstnären tillika den första fotografen att nomineras till det prestigefulla Turnerpriset, och dessutom vinna det. Han är den första fotografen som haft en soloutställning på Tate Modern och han har ställt ut på alla de stora biennaler man ska ha ställt ut på. Han delar sin tid mellan London och Berlin när han inte är ute på någon av sina arbetsresor världen över. När jag träffar Wolfgang Tillmans är han på blixervisit i Sverige. Han har flugits in av magasinet BON som bjudit in till ett samtal med valfri svensk musiktalist.

Tillmans växte upp med det tidiga 90-talets acid jazzscen och han är mycket intresserad av musik och håller sig ajour med det senaste. Han har god koll på den svenska musikscenen och han har följt Robyn, The Knife och flera andra svenska artister länge. Så kanske höjdes ett och annat ögonbryn när han frågade om han inte kunde få träffa det nya stjärnskottet Loreen istället.

Medveten om att han troligen har en hel del gemensamt med Robyn och de andra mer etablerade och *arty* artisterna väljer han att slänga sig in i något mer oprövat, det lite riskabla, lite folkliga. Sådan är han.

Tillmans bilder blev trendsättande när de under det tidiga 90-talet publicerades i tidens mest tongivande livsstilsmagasin som *i-D* magazine. Än idag finns det en djupt utbredd estetik som kan sägas härröra från Tillmans fotografier av sina vänner i Londons klubbvärld. Bilder av långa heta nätter på dansklubbar och gayklubbar med droger och sex publicerades samtidigt som en ny ung generation försökte att definiera sig i ett krisdrabbat 90-tal. 80-talets glättiga yta och glamour kändes inte längre relevant efter att alla bubblor spruckit. En ny estetik växte fram, grungen kom, rejven blev ett samhällsfenomen. Samhället oroade sig över ungdomar som dansade hela nätterna. Partydroger som ecstasy var en del av den nya kulturen efter att champagnen runnit ut. Wolfgang Tillmans blev en av de centrala personer som gav denna nya generation och tid en visuell form.

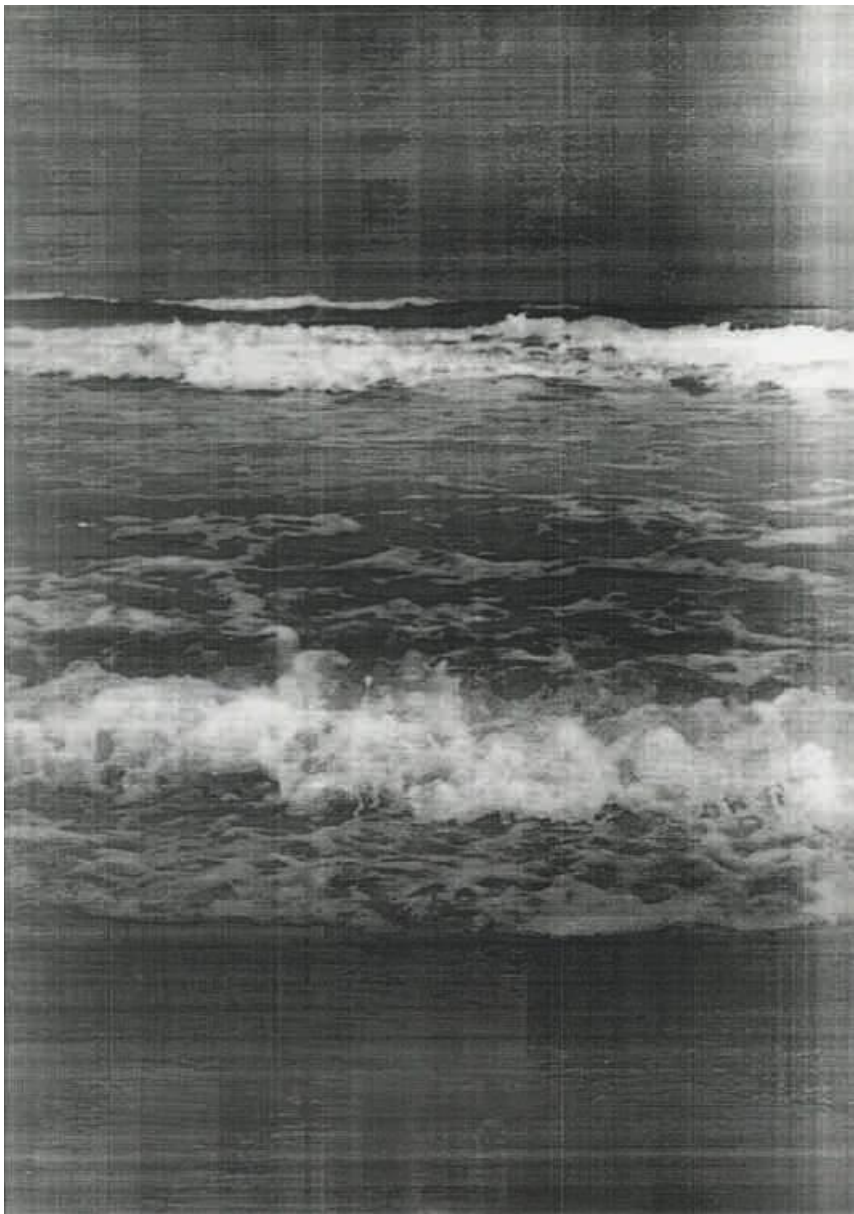
Han förklarar: ”1990 drabbades konstmarknaden av en stor krasch och ett paradigmskifte ägde rum från 80-talet då allt hade handlat om produktionsvärden och kostsamma konstföremål. En rejäl baksmälla infann sig plötsligt och alla sökte efter en ny riktning. Unga konstnärer i städer som Köln, Paris, London, New York, men även Stockholm antar jag, frågade sig: Hur kan vi skapa konst som inte är så objektbaserad, och som är oberoende av marknadens dominerande strukturer?”

” På den tiden var det lika naturligt för mig att ställa ut på gallerier som att använda sidorna i *Spex* och *i-D* magazine. ”

På den tiden var det lika naturligt för mig att ställa ut på gallerier som att använda sidorna i *Spex* och *i-D* magazine. De var jämbördiga kommunikationskanaler. Det var helt i linje med hur andra konstnärer tänkte då. Och

Wolfgang Tillmans, *Wellen Lacanau*, 1987.
Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

Wolfgang Tillmans, *Lutz & Alex, climbing tree*, 1992.
Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

< Föregående uppslag:
Wolfgang Tillmans, *shiny shorts*, 2002.
Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

idéerna bakom technoscenen och acid housescenen var också en demokratisering av nattlivet som hade blivit väldigt snobbigt innan dess och jag tror att alla bitar föll på plats där i det tidiga 90-talet. Nya tankegångar formulerades och gränser luckrades upp, det verkade inte bara möjligt utan nödvändigt. Och konstigt nog känns det lite som om vi gått varvet runt nu med en stor marknadsbubbla eller kapitalbubbla som håller på att spricka, eller har spruckit, och med det en känsla av att vi behöver något verkligt igen. Jag tycker det är intressant hur människor som knappt var födda när jag började för 22 år sedan nu är väldigt intresserade av mitt arbete från den tiden.”

Och visst finns det ett stort intresse för Wolfgang Tillmans hos en yngre publik idag. En publik som blivit unga vuxna i en tid som liknar den Wolfgang Tillmans växte upp i. Första soloutställningen hade Tillmans endast 18 år gammal i Hamburg, många mil bort från den lilla hemstaden Remscheid mellan Düsseldorf och Köln. Då ställde han ut bilder framställda i en kopieringsapparat. Den blev hans väg in i fotografiet. ”Innan dess gjorde jag det jag antar att många konstnärligt sinnade tonåringar gör, som att sjunga i band, designa kläder, måla och teckna, och skriva existentiell poesi. Jag provade alla möjliga sätt att uttrycka mig på. Då upptäckte jag att kopieringsapparaten gjorde mig fri från det behov av uttrycksfullhet som till exempel målarfärg kräver av en, i alla fall så som

man försöker bemästra den som tonåring. Måleriet fick alltid en känsla av att vilja uttrycka sig skrivet över sig. Men den konst jag själv älskade i tonåren var den av konstnärer som Warhol, Lichtenstein, Rauschenberg, Richter och Polke. Konstnärer jag såg på Düsseldorfs och Kölns nya stora museer på 1980-talet. Jag gillade all konst som använde sig av mekanisk reproduktion som ett slags bildgenerator. Inte allt var screentryckt, en del var målat, men någonstans fanns det fotografi eller mekanisk reproduktion inblandat. Även musikaliskt blev jag mycket mer rörd av elektronisk musik än den mycket expressiva gitarrmusik som de andra ungarna lyssnade på. Så när jag då [i kopieringsapparaten] hittade mitt eget medium för mekanisk bildframställning, eller bildgenerering, klickade det. Jag insåg att för mig hade det här själ. Inte på det sättet som det som har en uppenbar själfullhet eller uttrycksfullhet utan en mer subtil själ, som låg i mötet mellan vad jag tillförde och vad maskinen sedan gjorde av det.”

”Jag kopierade fotografier från dagstidningar liksom mina egna bilder från tåguffar med Interrail. Jag hade upptäckt den här nya kopiatorn som var den första digitala kopieringsapparaten som använde en skanner för att sedan exponera bilden till trumman med laser, vilket gjorde det möjligt att återge bilder i halvton och förstora dem upp till 400 procent. Den skapade naturtrogna förstoringar men den tillförde också slumpartat linjer och mönster som låg utanför min kontroll.”

För Tillmans blev kopiatorn vägen till ett eget uttryck och det ledde till hans första utställningar. Detta i sin tur ledde till att han behövde fler bilder att kopiera. Trots att han nu aktivt fotograferade i sin konst tog det ett tag innan han förstod att fotografi var hans

Wolfgang Tillmans i Bloms trädgård.
Foto: Albin Dahlström/Moderna Museet

Wolfgang Tillmans, *Urgency III*, 2006.
Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

Wolfgang Tillmans, *Anders pulling splinter from his foot*, 2004.
Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

” Jag gillade all konst som använde sig av mekanisk reproduktion som ett slags bildgenerator. ”

medium. ”Kanske var det för att min släkt varit amatörer i generationer. Till och med min gammelfarmor var amatörfotograf. Kanske var det därför jag aldrig kunde ta till mig fotografi som det där rebelliska mediet”, säger han och ler brett.

Intresset för den autogenererande bilden har fortsatt att vara ett spår som löpt genom Tillmans arbete. I början på 2000-talet började han att experimentera med fotopapper under olika förhållanden i mörkrummet som innebar att bilden skapades av lika delar slump och kontroll. Han kunde utsätta fotopapper för ljus när de släpptes ner i bad med olika vätskor och på så vis uppstod vackra mönster som inte sällan gav associationer till kroppsvätskor.

Ett annat spår som varit genomgående i Tillmans arbete är att han fortsätter att bryta ner bildhierarkier och blanda högt och lågt. Bilder gjorda i kopieringsapparater varvas med tidningsurklipp och meterlånga exklusiva fotoprintar. Alla dessa element blandar sedan Tillmans i sina utställningar så att utställningarna nästan blir som ett enda verk som man kan vandra omkring i.

Den som vill se mer och läsa mer om Tillmans arbete kan med fördel besöka hans rika hemsida. Det är inte många konstnärer som jobbar så aktivt med sin hem-

sida. ”I början av 2000-talet fanns det en allmän uppfattning om att konstnärer inte skulle ha hemsidor”, säger Tillmans. ”Det ansågs inte coolt att ha en hemsida för det var som om man behövde göra reklam för något. Men så 2005 var jag i Skopje i Makedonien där jag hade en liten utställning till stöd för den första veckan för homosexuellas rättigheter och det var många människor på öppningen som verkligen kunde mitt arbete, de kände till specifika bilder. De sade alla att de hade sett mina bilder på Internet. Jag menar, det kanske var lite sent och naivt att märka detta 2005 men det var verkligen en ögonöppnare för mig. De här människorna hade inte pengar att köpa böcker för, de reser inte till London och New York men de kände alla till mitt arbete. Det ögonblicket blev en total vattendelare för mig. Så nu har jag en hemsida där jag lägger upp hela böcker som man kan ladda ner gratis och jag försöker att hålla den så uppdaterad som möjligt.”

Denna generositet märks också i Moderna Museets utställning där varje besökare i entréavgiften får en tjock katalog med över 500 bilder. Katalogtexten kommer att finnas tillgänglig för alla på Moderna Museets hemsida.

Tiden rinner iväg där vi sitter i trädgården och nu är Tillmans tvungen att hasta vidare för att inte missa tåget till Västerås där han ska hälsa på sin gamla faster och träffa Loreen. Han rör sig snabbt mellan olika världar och han verkar älska det. Jag älskar att han med sådan känsla delar med sig av de verkligheter han rör sig mellan i sina bilder. □

Ulf Eriksson är intendent vid Förmedling på Moderna Museet och redaktör för Bulletinen.

Utställningen Wolfgang Tillmans pågår 6 oktober 2012–20 januari 2013. Vernissagen är exklusivt för Moderna Museets Vänner den 4 oktober kl 19–21.

MODERNA MUSEETS VÄNNER EDITION NR. 1

WOLFGANG TILLMANS

Moderna Museets Vänner är stolta över att, i samarbete med Wolfgang Tillmans, kunna erbjuda våra medlemmar ett unikt verk av konstnären. Wolfgang Tillmans skapar i samband med utställningen ett nytt verk som kommer att erbjudas exklusivt för våra medlemmar i en upplaga om 100 ex. Editionen säljs oramad i en specialdesignad mapp. Detta är en fantastisk chans att förvärva ett verk av en av vår tids mest inflytelserika konstnärer och samtidigt stödja Moderna Museet.

Ytterligare information finns på www.modernamuseet.se/mmv

En resa till nattkaféernas och tangons Paris

Under våren och sommaren har vi installerat museets samling på nytt efter förra årets stora fotosatsning. I den första salen är staden Paris ledmotiv. Det är ett tema som lockar fram ett antal verk som inte visats på länge, och som inbjuder till att leva sig in i Paris konstnärsmiljöer för en stund. ”Det brusande livet i storstaden, nattkaféerna, tangon, och de underjordiska spårvägarna, automobilerna och de elektriska ljusskyltarna – allt detta sjöng en ny sång på en ny melodi”, menade Isaac Grünewald när han såg tillbaka på tiden i Paris.

Hur kommer det sig att det svenska konstlivet omfamnade den franska konsten på ett så villkorlöst vis under åren efter sekelskiftet? Svaret har nog inte med Sverige att göra utan snarare med Paris i sig, och med dess attraktionskraft: gatulivet, kabaréerna, blandningen av populärkultur och de parisiska salongerna. Paris var en smältdegel för den ultramoderna konsten på 1910-talet. Konstnärer från alla världens hörn samlades för att utbyta idéer, och inte minst för att se varandras verk. Här frodades en avantgardkultur där författare, musiker och konstnärer kunde pröva nya livsstilar och uttryckssätt. Paris blev också en plats där en mängd transnationella rörelser pågick samtidigt. *J'ai deux amours: mon pays et Paris* – jag har två kärlekar: mitt land och Paris! Så låter det i

den sång som den amerikanska artisten Josephine Baker spelade in 1930. Många starka krafter verkade för att göra Paris till en internationell kulturhuvudstad vid den här tiden. Och visst är det en kolonial historia, det går inte att komma ifrån. Josephine Baker kom till Paris med en amerikansk danstrupp runt 1920 och blev upptäckt av den svenske balettdirektören Rolf de Maré. Avklädd och med bananer kring höfterna gjorde Baker snart succé i Paris underhållningsvärld, alltid på jakt efter nya exotismer. Paris blev porten till den utomeuropeiska världen. Den afrikanska skulpturkonsten som inspirerade Picasso och många med honom beskrevs med ord som ”oskolad och primitiv”. Matisse kunde styra ut sina kvinnliga modeller i slöja och haremsbyxor utan att behöva förklara sig.

Men Paris var också konstmarknadens centrum och en av de mest uppmärksammade utställningsplatserna vid den här tiden. Den rumänske konstnären Constantin Brancusi blev refuserad på salongen, och började då visa verk i sin egen ateljé för intresserade kollegor. Det sägs att han genomförde regelbundna visningar där han noggrant arrangerat sina verk i olika konstellationer. När etablissemangen försökte stänga den moderna konsten ute blev konstnärens ateljé ett alternativt gallerium. Paris blev också en plats där könsöverskridande uttryck och nya levnadssätt kunde tolereras på ett annat sätt än till exempelvis i Skandinavien under 1900-talets första decennier. Att vara homosexuell var ju straffbart i Sverige, men som utlänning i Paris konstnärskretsar kunde man i viss utsträckning tänja på gränserna. I Paris kunde en man med ädel börd starta en modetidning för herrar och ett avantgardistiskt balettkompani tillsammans med sin manlige partner utan att folk höjde på ögonbrynen. Jag talar naturligtvis om Rolf de Maré. Nils Dardel spelade ut hela registret i sina målningar – här finns den modemedvetne dandyn, som uppfattades som feminin under den här tiden, och *la garçonne*, pojkflickan. Här kan man skymta författaren Ulla Bjerne som väckte stor uppståndelse – en kvinna klädd i byxor och rökandes pipa (!).

Lika radikal som den nya form- och färganvändningen måste ha tätt sig för publiken var de ämnen och

motiv som konstnärerna nu valde att arbeta med. Vardagliga motiv som knappast skulle ansetts värdiga en oljemålning tio år tidigare dök nu upp. Sigrid Hjertén har valt ett gigantiskt format för sin bild av en tejudning i konstnärens ateljé 1916. Det är ett modernt relationsdrama som spelas upp där en kvinna återfinns i ett antal olika roller: mamman, makan, modellen, modernisten och slutligen – en självsäker *femme fatale* klädd i utmanande svart som hämtad ur en parisisk klubbmiljö. Målningen fortsätter att locka till nya läsningar. Vera Nilsson fascinerades av det parisiska gatulivet och ser intressanta former i mängden av uppfällda paraplyer och i det kanske mest märkvärdiga av allt – automobilerna. Picabias komposition *Prenez garde à la peinture* med en handgranat och runda former i metalliskt silvergrått är lika fräck som gåtfull. Här kopplas den uppburna målerikonsten till vilket plank eller vilken parkbänk som helst: Se upp – här är nymålat! Bara några år senare blir Picabia inbjuden att skriva manus till en av 1920-talets mest nyskapande filmproduktioner, *Entr'acte*. Filmen kom att ingå i Svenska balettens allra sista produktion. Det här är mer performance än balett. Här gör dada entré i filmens värld. Medverkandelistan med personligheter som Man Ray, Marcel Duchamp och Erik Satie visar att den svenske kulturproducenten de Maré var en helt unik kraft i utvecklingen av den europeiska modernismen.

Europa skulle aldrig bli sig likt igen efter första världskrigets utbrott. Många konstnärer tog värvning, vissa kom aldrig tillbaka till sina ateljéer. Bakom de utställda verken döljer sig en rad starka personliga öden som till exempelvis Raymond Duchamp-Villons karaktärsfulla porträtt av professor Gosset från 1917. Marcel Duchamps bror Raymond utbildade sig till läkare men avbröt sina studier och började arbeta med formstudier i kubistisk anda. Under första världskriget tjänstgjorde han i sjukvården vid fronten, men drabbades av tyfus och dog 1918. Professor Gosset var den läkare som vårdade Duchamp-Villon under hans sista levnadstid.

Efter första världskrigets slut ansåg ett antal personer i Stockholm att den moderna franska konsten behövde stöd och man bildade Föreningen för fransk

Eugène Atget, *Solförmörkelse*, Paris, ca 1910/ca 1965. Gelatinsilverfotografi monterat på kartong, 17×22,3 cm. © Jean Eugène Auguste Atget

Nils von Dardel, *Débit de Tabac*, Senlis, 1913. Olja på duk, 64,5×46 cm. Donation 1953 från Moderna Museets Vänner. © Nils von Dardel/BUS 2012

konst. Genom utställningar ville man ”väcka och underhålla intresset för fransk konst”. Med tanke på den grundmurade ställning den franska konsten fått inom 1900-talets konsthistoria kan detta kanske förefalla en aning märkligt. Vad ville då denna skara av frankofila entusiaster – ja, kanske kan man rentav se dem som lobbyister? Den 6 november 1918 träffas de för första gången. Protokollen från föreningens möten finns bevarade. Det är kritikern August Brunius, museimännen Gauffin och Romdahl, bankdirektör Letterström, konstsamlaren Pinéus och teaterdirektören Tor Hedberg som ser till att det alltid finns ett rum ledigt i Dramatens lokaler vid Nybroviken för styrelsens möten. Snart deltar även Prins Eugen med stor entusiasm i föreningens möten. Man turnerade utställningar med fransk konst mellan Stockholm, Kristiania och Köpenhamn, men man arbetade också för inköp av fransk konst till de stora museerna. Den moderna konsten från Frankrike var kontroversiell och hade länge motståndare, inte minst i

museernas inköpsnämnder. Den hade svårt att komma till tals i tävlan med äldre, redan etablerade konstnärskap, och under 1800-talet köptes överhuvudtaget inga samtida verk av franska konstnärer in till den svenska statens samlingar. Men under 1920-talets slut donerades en stor samling verk till Nationalmuseum av Föreningen för främjandet av förbindelserna mellan svensk och fransk konst, verk som idag utgör kärnan i Moderna Museets samling av franskt 1900-tal.

Att hänga ett rum som detta skulle vara omöjligt utan de fantastiska donationer som museet fått genom åren. Här bör nämnas Catharina Nilsson Gehlins och hennes make Nils stora donation av Vera Nilssons teckningar, men också Moderna Museets vänners trofasta stöd till museets samling. I detta sammanhang vill jag lyfta fram Vännernas donation av Nils Dardels lekfulla lilla målning *Débit de Tabac*, målad i Senlis 1913. Tittar man runt i salen med konstnärer som stod det franska konstlivet nära under 1910- och 1920-talen finns det en

person som framträder på ett väldigt speciellt sätt och det är Rolf de Maré. Genom hans donation kom museets samling att få en helt unik internationell profilering, av yppersta klass. År 1966 tillförs verk som *Slottet i La Roche-Guyon* av Braque, och ett antal nyckelverk av Picasso och Dardel, för att bara nämna några. Några år tidigare hade *Den nyfödde* av Brancusi också lämnat de Marés vardagsrum och flyttat in på museet med hjälp av Moderna Museets Vänner och ett antal generösa privatpersoner. de Marés samling vittnar självklart om mycket skickliga rådgivare, perfekt timing och goda kontakter, men också om den svenske teatermannens osvikliga intresse för nya konstnärliga uttryck. □

Cecilia Widenheim

Cecilia Widenheim är intendent för svensk & nordisk konst på Moderna Museet. Den 15 oktober tillträder hon som museichef för Malmö Konstmuseum.

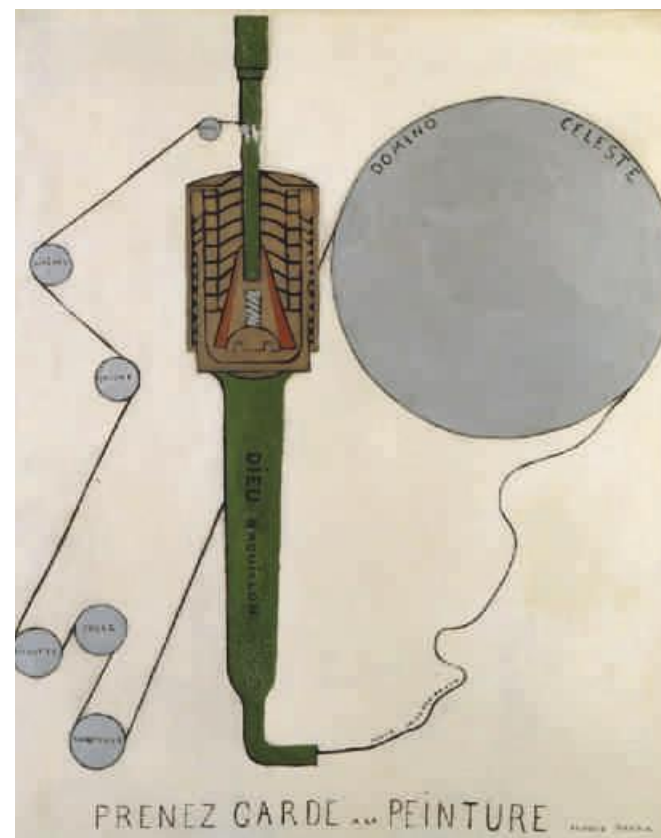
Cecilia Widenheim har hängt denna samlingspresentation i samarbete med assisterande intendent Matilda Olof-Ors.

Ivan Lönnberg, *Självporträtt*, 1914. Olja på duk, 97,5 x 73 cm.
© Ivan Lönnberg

Vera Nilsson, *Paraplyer*, Paris 1911–1914, ca 1911. Blyerts på papper, 33,8 x 26,2 cm.
© Vera Nilsson/BUS 2012

Francis Picabia, *Se upp för målningen*, ca 1916. Olja på duk, 91 x 73 cm.
© Francis Picabia/BUS 2012

Färg och form!?

”Det måste finnas en absolut balans mellan form och färg. Om en konstnär medvetet slopar endera innebär det med nödvändighet en bankruttförklaring. Det är fullt naturligt att regeringen begagnat sig av sin rätt att hindra inköpet av Kylbergs tavla.”

— Isaac Grünewald

”Carl Kylbergs kompetens är höjd över allt tvivel. Av alla de föreslagna konstverken var detta hans bästa. Vi får hoppas att opinionen kan klargöra för statsrådet Engberg att han denna gång inte handlat riktigt.”

— Sven Erixson

Det är november 1937 och fartfylld debatt i media kring ecklesiastikminister Arthur Engbergs sensationella beslut att förbjuda Nationalmuseum att förvärva Carl Kylbergs målning *Uppbrottet*. Aldrig tidigare hade denna makt utövats

och händelsen är ett exempel på den uppseendeväckande uppriktighet som präglade svensk kulturpolitik vid den här tiden. Staten gjorde inte mycket för att maskera sin smak och sina prioriteringar.

Citaten visar också med tydlighet att det inte fanns någon enhetlig sammanslutning i konstvärlden under denna tid av svensk modernism. När man inte slogs mot den gemensamma fienden, nationalromantiken, riktades vapnen gärna mot varandra. Just i detta fall finner vi alltså Isaac Grünewald i ena ringhörnan, som från sin relativt väletablerade position anförde den franska färgexpressionistiska skolan med betoning på linjespel, balans, komposition. På den andra sidan den yngre Sven Erixson som representant för en grupp konstnärer med ett friare förhållande till pensel och duk.

Erixson, Vera Nilsson, Albin Amelin, Siri Derkert, Bror Hjorth, Harry Martinson med flera var motståndare till att konsten skulle vara till för konstens egen skull. De var pionjärer i en socialt engagerad realism som också uttryckte motstånd mot abstrakta politiska utopier, så som det uppträdde i till exempel det ryska avantgardet, och systematiska generalplaner.

Den samhälleliga bakgrunden var västvärldens hittills värsta lågkonjunktur, inledd av börskrasch i USA och Kreugerkrasch i Sverige. Dessutom började upptrappningen till andra världskriget ge sig till känna. Situationen ledde till konflikter på alla plan och resulterade

inte minst i stor arbetslöshet och politiska omvälvningar. Sämst gick det naturligtvis för de redan sämst ställda.

Erixson och hans krets upplevde att samhällssituationen var akut. Det fanns inte längre tålmod nog till att tro på kvadrater, cirklar eller den nya tidens arkitekturmodeller när det gällde politisk förändring. Istället

Smakrådet Engberg.

Carl Kylberg, *Uppbrottet*, 1935. Olja på duk, 106×124 cm.
© Carl Kylberg/BUS 2012

”... för dem var färg och form stridsmedel, inte ett självändamål.”

riktade de sin tilltro till gräsrotterna och satte den enskilda människan i centrum för sin bildvärld.

År 1932 var flertalet av dessa konstnärer med om att bilda galleriet Färg och Form, där samtliga ställde ut under de följande åren. Luften hade naturligtvis gått ur även konstmarknaden och i den povra situation konstnärerna befann sig, där man inte heller tyckte att de stora konstinstitutionerna tog sitt ansvar, fann de för gott att starta eget. Självbestämmandet och friheten blev därmed större och kontakten med publiken närmare. Skulle man till äventyrs sälja något så behövde inte heller en stor slant avsättas till en näringsidkande gallerist utan pengarna gick tillbaka till konsten och konstnärerna. Gör-det-själv... tillsammans!

Denna inställning präglade även Albin Amelins initiativ att samla vänner och kollegor till en demonstration mot nazismens frammarsch och Adolf Hitlers maktövertagande i Tyskland 1933. Gemensamt skapade de sin tids mest slagkraftiga politiska satir i grafikmappen *Humanitet* – som man hade ambitionen att trycka snabbt och i massupplaga – och två nummer av tidskriften *Mänsklighet*. Parollen för *Humanitet* var ”För mänsklighet och demokrati. Mot fascism krig och diktatur!” Erixson gjorde omslaget.

Med sin tro på konsten som en kraft i samhällsdiskussionen och med sin öppna stil kan vi idag se flera av konstnärerna kring Färg och Form som ett slags föregångare till senare proteströrelser. Det engagemang och den estetik de gav uttryck för går att återfinna i såväl punken som till exempel det tidiga 1990-talets grunge och slacker-estetik (även de uppkomna under krisbetonade lågkonjunkturer).

Under det tidiga 1990-talet kom ock-

så de konstnärsdrivna initiativen att bli en allt större del av konstkartan. Ynglingagatan 1 (som vi visade en retrospektiv utställning med på Moderna Museet i vintaras), SOC. Stockholm, Enkehuset är bara några exempel ur den Stockholmska floran. Precis som Färg och Form ett drygt halvsekel tidigare tog de en upplevd dysfunktionell situation i egna händer. Och även denna gång var inriktningen till stor del en konst som handlade mer om människor och sociala relationer än att förse konstmarknaden med dess prisade estetiska objekt.

Det fanns en radikalitet över Färg och Form som de idag sällan får erkännande för. Kanske beror det på att en del av den ”yngre” Färg och Form-generationens inspiration kom ur den så kallade naiva stil av måleri som utvecklades av flera svenska konstnärer under 1920-talet (som också var med och grundade galleriet) och som inte sällan riktades mot lantligt idylliska teman.

De socialrealistiska konstnärerna kände sig besläktade med detta sätt att måla då det upplevdes uppriktigt och fritt från regler. Flera av de äldre konstnärerna drogs också med i den nya vågen av engagemang, så bidrog exempelvis Eric Hallström med flera teckningar till *Mänsklighet*.

Med tiden är det dock som att 1920- och 1930-talen i svensk konsthistoria har paketerats tillsammans i något som idag oftast beskrivs som en ”provinsiell” tid och begreppet ”Färg och Form” har närmast kommit att bli synonymt med något gulligt, dekorativt – med just det som många av de inblandade konstnärerna reagerade mot! Därför är det värt att påpeka att för dem var färg och form stridsmedel, inte ett självändamål. □

Fredrik Liew

Fredrik Liew är intendent för svensk & nordisk konst på Moderna Museet.

Vera Nilsson, *Lampsken*, ca 1930. Olja på duk, 78×88 cm.
© Vera Nilsson/BUS 2012

Sven X-et Erixson, *Tidsbild*, 1937. Olja på duk, 137×138,5 cm.
© Sven X-et Erixson

En hund med rosafärgat ben och andra märkligheter

I den sista av tre artiklar om DOCUMENTA (13) delar Ann-Sofi Noring med sig av några favoriter från en utställning som genomsyras av övertygelsen om att konst är viktigt och på riktigt.

I tidigare nummer av Bulletinen har jag helt kort berättat om Documentas historia och om bakgrunden till den trettonde versionen av utställningen. Jag kan gott tillstå att jag hade farhågor innan jag landade på tysk mark. Chefscuratorn Carolyn Christov-Bakargiev hade inte gjort det lätt för oss genom att underlåta att släppa förhandsinformation och istället ge ut mer eller mindre obskyra specialskrifter om vitt skilda ämnen. Ett dryga dussinet stort curatorteam borgade heller inte för en egen hållning, utan snarare ett kompromissat och kollektivistiskt tillvägagångssätt. Mina farhågor kom dock på skam: det här är en tät, vindlande, lärorik, sinnesutvidgande och överraskande historia. Utställningen bärs av övertygelsen om att konst är viktigt och på riktigt.

Det blåser en frisk vind i huvudbyggnaden Fridericianums nästintill tomma entré. Ryan Gander har medelst ett ventilationsaggregat satt fart på det annars så kvava bottenplanet. Det är ju här utställningens tematiska synliggöras – och här blåser just bara en vind! En befriande början på en vindlande vandring som fortsätter in i *The Brain*, en mer än tätt möblerad rumslighet där konstverk trängs med dokumentära fotografier och allehanda artefakter. Giorgio Morandis tidlösa stilleben är hängda invid porträtt av fotografen och modellen Lee Miller som badar i Hitlers badkar samma dag som han begick självmord. Porslinsfigurer från ett forntida Afghanistan samsas med marionettdockor stignur Wael Shawkys videoverk *Cabaret Crusades: The Horror Show Files*, en myllrande märklig marionettmusikal där korstågen får en arabisk tolkning. *The Brain* är ett koncentrat av återkommande teman i DOCUMENTA (13), ett mikrokosmos som omfattar krigets och livets förunderliga återkomst, historiens upprepningar och människans strävan att ordna och klassificera, att ånyo bygga kunskap och tilltro. Så läser jag i alla fall den grundstruktur som är lagd, men det mest spännande med utställningen är att tematikens gränser gång på gång sprängs, gränsen mellan konst och liv upphävs.

Konstnären Joseph Beuys, som satt outplånliga spår i Kassel, har sagt ”Everyone is an artist”, Carolyn Christov-Bakargiev säger ”So is anything”. Det är en hållning som präglar DOCUMENTA (13) som inte begränsar sig till staden Kassel utan samtidigt gör sina nedslag i Kabul, Kairo/Alexandria och Banff. Dessa satellitutställningar kan nog inte så många fler än curatorteamet omfatta, men medvetenheten om sidoprojekten befruktar vandringen i denna tyska landsortsstad. Och vandringen är lång och innehållsrik, från Hauptbahn-

hof och museerna Ottoneum, Neue Galerie samt Orangeriet, till biografer, hotell, övergivna hus och ut i den milsvida parken Karlsaue. Här och var liknar utställningen en urban djungel, stundtals ett bibliotek eller ett lärosäte och längst bort i parken slutar den i en komposthög. Här återfinns ett av mina absoluta favoritverk: Pierre Huyghe's *Untitled*. En av Beuys legendariska ekar ligger med rötterna i vädret. I den frodiga, leriga och motsägelsefulla utkanten av civilisationen hälsar en glad hund med rosafärgat ben välkommen, i sällskap av en liten valp. Nästintill dold av vegetationen vilar en naken kvinnoskulptur med en bikupa trädd över huvudet. Organisk processkonst som möjligen kommer att vara omvandlad till total kompost när vi vänner står där i september...

Den vindlande vägen har några huvudstråk: ett är bibliotek och arkiv. Michael Rakowitz, som arbetar med ett slags social skulptur, har för Kassel återbördat delar av Fridericianums eget bokbestånd, som brann i världskrigets inferno. Han har, med hjälp av stenarbetare i Afghanistan och Italien, låtit hugga ett urval av böckerna i sten, som vore de gravstenar, och placerat dem i montrar på platsen för den försvunna bokskatten.

Ett annat huvudstråk är Historien, såsom den tenderar att upprepa sig gång på gång. Konstnärens egen röst är hörbar på flera ställen i Kassel och några arbetar också uttalat med ljud som uttryck. På Hauptbahnhof hörs Susan Philipsz ljudskulptur *Soundtest* som återkallar en stråkkomposition av Pavel Haas. Kompositören deporterades i likhet med sina fränder just från denna plats och ur högtalarna strömmar valda klanger från hans sista uppförande innan förintelsen. Janet Cardiff & George Bures Miller har i installationen *for a thousand years* iscensatt en komplex situation långt bort i stadsparkens skogspartier. Likt en dröm förs man med ljudet från ett intimt samtal mellan mor och barn till bombsplittret över en krigshärjad stad. Andhämtning, klingande stål, exakt närvaro – en kör närmar sig för att sedan klinga av.

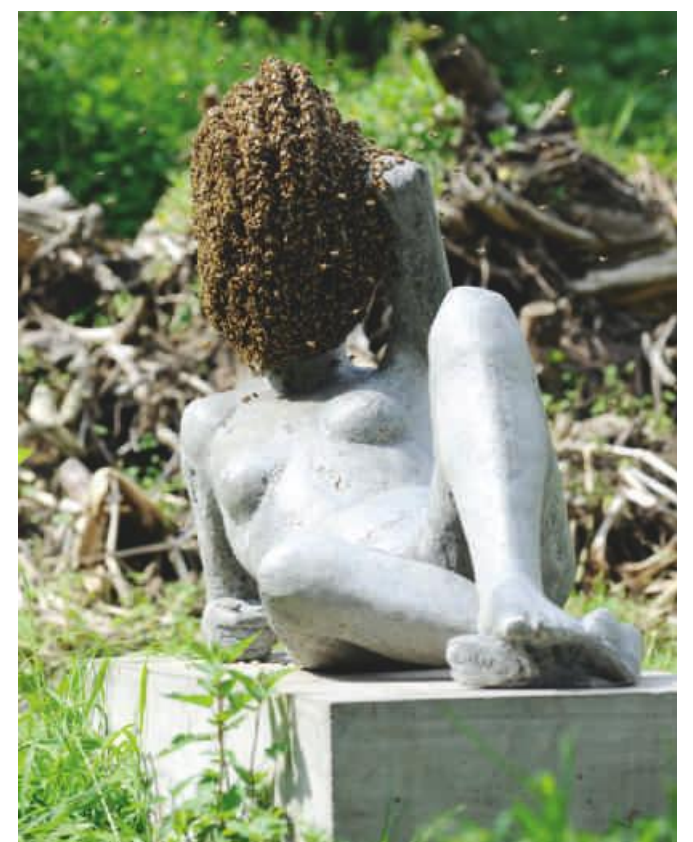
Ett tredje stråk skulle kunna betecknas som motstånd, ett trots allt. De tre exempel jag väljer att ge råkar alla vara kvinnliga. Amy Balkin, bäst betecknad som konceptuell aktivist, har i *Public Smog*, ett pågående projekt för att skapa en skyddad sfär för ren luft i atmosfären, redovisat sina framgångar och tillkortakommanden i en samling torra och djupt humoristiska dokument. Charlotte Salomons episka verk *Life? or*

Theater? A Play with Music är en kärlekshistoria som omfattar fler än tusen ark papper, en historia tecknad och målad som ett överlevnadsprojekt strax innan hon dödades i Auschwitz 1943. Slutligen, visar Etel Adnan – poeten, aktivisten och målaren – ett antal små, nästintill provokativt färgstarka målningar. Målningarna härrör från ett drygt halvsekels verksamhet då hon verkat över språkgränserna och oförtröttligt vidmakthållit sitt eget sätt att se. □

Ann-Sofi Noring

Ann-Sofi Noring är vice museichef på Moderna Museet.

Pierre Huyghe, *Untitled*, 2011–12. Alive entities and inanimate things, made and not made, dimensions and duration variable.

Commissioned and produced by DOCUMENTA (13) with the support of Colección CIAC AC, Mexico; Fondation Louis Vuitton pour la création, Paris; Ishikawa Collection, Okayama, Japan. Courtesy the artist; Marian Goodman Gallery, New York, Paris; Esther Schipper, Berlin. Photo: Nils Klingner

Tisdagsklubben, vernissager och program i Stockholm och Malmö hösten/vintern 2012

Moderna Museet Stockholm

Tisdagsklubben – vår programverksamhet med specialvisningar, föreläsningar med mera exklusivt för Moderna Museets Vänner. Tisdagsklubben är enbart öppen för medlemmar och medlemskortet måste visas upp. Tisdagsklubbens program äger rum i Stockholm.

Intendent Ulf Eriksson är programansvarig för Tisdagsklubben. Har du idéer och tips om programmet? Kontakta Ulf, u.eriksson@modernamuseet.se.

Tisdagsklubben börjar alltid kl 18.30.
Förhandsanmälan behöver inte göras.

September

Tisdagsklubben 11 september kl 18.30

> *Annika Gunnarsson om Picasso/Duchamp "He was wrong"*

I utställningen ställs giganterna Pablo Picasso och Marcel Duchamp mot varandra. Picasso var målaren med magiska händer som kom att personifiera en modernistisk målare – Duchamp var den kylige ironikern och schackgeniet som ifrågasatte måleriet och förvandlade konsten till en labyrinth av intellektuella lekar. Annika Gunnarsson har curerat utställningen tillsammans med Ronald Jones och Daniel Birnbaum.
Plats: Auditoriet, plan 2

Tisdagsklubben 18 september kl 18.30

> *Artipelag*

Vi besöker den nya konsthallen ute på Värmdö. Konsthallschef Bo Nilsson tar emot oss och berättar om verksamheten och de pågående utställningarna *Platsens själ* och *Candida Höfer*. *Platsens själ* undersöker med konstens hjälp Artipelag som ny plats gentemot naturen och arkitekturen. Utställningen består av några historiska nedslag och 15 samtida konstnärer som belyser aspekter av platsens själ och dess relevans i vår samtid.

Plats: Artipelag, Artipelagstigen 1, Gustavsberg. Mer information om hur du lättast tar dig till Artipelag finns på www.artipelag.se.

21 september kl 13.00

> *Representation och regionalitet*

Hur ser könsfördelningen ut i samlingarna på svenska konstmuseer? Varför ser den ut som den gör? Påverkas den av museernas lokala och regionala förutsättningar och uppdrag? Utifrån ett omfattande statistiskt material har forskare undersökt 1900-talskonsten på Göteborgs Konstmuseum, Malmö Konstmuseum, Norrköpings Konstmuseum och Moderna Museet i Stockholm. Möt några av dem tillsammans med cheferna för respektive museum i en diskussion om genusstrukturer, regionala identiteter och samlande. Moderator: Ulrika Milles.

Plats: Biografen

Tisdagsklubben 25 september kl 18.30

> *Lena Essling – rapport från Documenta*

Documenta är konstutställningarnas konstutställning. Vart femte år äger den rum i tyska Kassel och sätter ofta stora spår i det internationella konstlivet. Intendent Lena Essling följer med några av våra vänner på en resa till *Documenta* i somras. Här berättar hon för oss om

utställningen och några av godbitarna.

Plats: Auditoriet, plan 2
www.d13.documenta.de

28 september kl 15–17

> *Hur presenterar man en museisamling?*
Matilda Olof-Ors.

Med utgångspunkt i den nya presentationen av museets samling föreläser ansvariga intendenterna kring hur de valt och tänkt.

Plats: Samlingen/Biografen
MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

29 september kl 17.00

> *Specialvisning "He was wrong"*

Curator Annika Gunnarsson visar utställningen *Picasso/Duchamp*.

Plats: i utställningen

Oktober

Tisdagsklubben 2 oktober kl 18.30

> *John Peter Nilsson om Supersurrealismen*
Höstens stora samlingsutställning i Malmö är *Supersurrealismen*. Här får vi följa surrealismen från dess rötter och in i vår samtid. Moderna Museet har en betydelsefull surrealistisamling från de avgörande decennierna runt 1920–40 med målningar, skulpturer och objekt. Men utställningen innehåller också äldre verk och verk från tiden efter andra världskriget fram till idag. Möt bl a Louise Bourgeois, Giorgio de Chirico, Salvador Dalí, Marcel Duchamp, Max Ernst, Francis Picabia, Meret Oppenheim, Hans Bellmer, Lotte Jacobi, Luis Buñuel, Maya Deren, Nathalie Djurberg, Dana Schutz, Magnus Wallin m fl. Utställningen innehåller även ett nytt verk av Carsten Höller och spännande inlån.

Plats: Auditoriet, plan 2

Nathalie Djurberg, *Florentin*, 2004. Mini DV. © Nathalie Djurberg

2 och 4 oktober

> *Workshop: Artists' books*

Moderna Museet och Lava bjuder in alla mellan 13 och 25 till en workshop om fanzines och böcker som är konstverk. Workshopen är uppdelad på två tillfällen.

2 oktober kl 16–18: Vi träffas på Moderna Museet och tittar på och talar om konst som kan läsas. Konstnärerna Åsa Andersson och Lina Nordenström visar några olika exempel på hur en artist's book – en konstbok – kan se ut. Idéer och tankar antecknas och sparas till det praktiska arbetet på Lava.

Plats: Moderna Museet

4 oktober kl 16–19: På Lava använder vi oss av inspirationen från Moderna Museet och skapar egna böcker, artzines eller fanzines.

Plats: Lava, Kulturhuset

Kostnad: 100 kr för båda gångerna, betalas i förväg på Lava.

Förhandsanmälan: yva.skeppstrom@stockholm.se
OBS! Begränsat antal platser

Wolfgang Tillmans, *haircut*, 2007. Färgfotografi typ C. Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

4 oktober kl 19–21

> *Vernissage Wolfgang Tillmans*

Exklusivt för Vännerna. Läs hela inbjudan på sista sidan.

5 oktober kl 15–17

> *Föreläsningar i samlingen:*

Fem verk, fem perspektiv. Sven-Olov Wallenstein.
Med utgångspunkt i ett verk ur Moderna Museets samling föreläser lärare i estetik vid Institutionen för kultur och kommunikation, Södertörns högskola.

Plats: Samlingen
MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

6 oktober–2 december

> *MOMENT: Science Fiction/Hier und jetzt zufrieden*

Som en förlängning av den stora Wolfgang Tillmans-utställningen visar Moderna Museet under hösten installationen *Science Fiction/Hier und jetzt zufrieden* från 2001 av Isa Genzken i samarbete med Wolfgang Tillmans. Curator: Jo Widoff

Tisdagsklubben 9 oktober kl 18.30

> *Slow Art på Nationalmuseum*

Slow Art presenterar en rörelse inom konst och konsthantverk där teknik, material och arbetsprocess har getts en särskild betydelse. Se ett 30-tal föremål i silver, textil, glas och keramik, alla unika och omsorgsfullt gjorda. Utställningens curator intendent Cilla Robach berättar om slow art och visar oss utställningen.

Plats: Nationalmuseum, samling i Nationalmuseets entré
www.nationalmuseum.se

12 oktober kl 15–17

> *Hur presenterar man en museisamling?*

Iris Müller-Westermann.

Med utgångspunkt i den nya presentationen av museets samling föreläser ansvariga intendenterna kring hur de valt och tänkt.

Plats: Samlingen/Biografen
MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

13 oktober kl 12.30–15.30

> *Nordic Music Days 2012*

Klingdikt vill bjuda på oväntade kombinationer av ljud och platser, rum och nyskriven musik. Klingdikt tar plats i Moderna Museets samling med tre nykomponerade verk. Nordiska Musikdagar är en av världens äldsta musikfestivaler

och arrangeras i år i Stockholm av Föreningen Svenska Tonsättare. Varje år ges festivalen i ett av de fem nordiska länderna. Programmet den 13 oktober ges tre gånger mellan kl 12.30 och 15.30.

Tisdagsklubben 16 oktober kl 18.30

> *Arkitekturmuseet 50 år*

Museichef Lena Rahoult möter oss och berättar om det jubilerande museet. Vi ser även jubileumsutställningen *Livsmedel – om arkitektur och design som livets basvaror*. I *Livsmedel* kliver besökaren in i en iscensatt livsmedelsbutik och får smaka på godbitar inom arkitektur, form och design. Utställningen inbjuder till reflektion om förhållandet mellan medborgare och konsument. Hur vill vi att samhället ska vara och hur ska vi handla?

Plats: Arkitekturmuseet
www.arkitekturmuseet.se

19 oktober kl 15–17

> *Föreläsningar i samlingen:*

Fem verk, fem perspektiv. Camilla Flodin.

Med utgångspunkt i ett verk ur Moderna Museets samling föreläser lärare i estetik vid Institutionen för kultur och kommunikation, Södertörns högskola.

Plats: Samlingen
MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

20 oktober kl 09–18

> *Conference: Socialist Realist Art: Production, Consumption and the Aesthetics of Power.*

An international conference sponsored by the Centre for Baltic and East European Studies, Södertörn University, in collaboration with Moderna Museet.

Plats: Auditoriet
Fri entré

Tisdagsklubben 23 oktober kl 18.30

> *Daniel Birnbaum om Wolfgang Tillmans*

Höstens stora utställning i Stockholm är separatutställningen med Wolfgang Tillmans. Utställningen är konstnärens första i Sverige och presenterar närmre tjugo år av bildskapande för en ny publik. Sedan 1995 har Wolfgang Tillmans arbetat med en utställningsstrategi som bygger på en konstant omförhandling av motiv och skala. Genom att ta sig an hela rummet och installera bilder i nya sammanhang och constellationer blir utställningarna till platsspecifika installationer, särskilt utformade för varje nytt galleri eller institution. Tillmans konstnärskap och utställningen presenteras av Daniel Birnbaum som curerat utställningen tillsammans med Jo Widoff.

Plats: Auditoriet, plan 2
www.tillmans.co.uk

26 oktober kl 17.30

> *Specialvisning Wolfgang Tillmans*

Curator Jo Widoff visar utställningen *Wolfgang Tillmans*.

Plats: i utställningen

26 oktober kl 15–17

> *Hur presenterar man en museisamling?*

Fredrik Liew.

Med utgångspunkt i den nya presentationen av museets samling föreläser ansvariga intendenterna kring hur de valt och tänkt.

Plats: Samlingen/Biografen
MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

27 oktober 2012–6 januari 2013

> *MOMENT: Gerry Johansson*

Industristaden Luckenwalde ligger cirka fem mil söder om Berlin. För Gerry Johansson började projektet *Luckenwalde* (2009, 2011–12)

med ett samtal 1986 mellan honom och Dick Bengtsson i samband med ett uppdrag att porträttera konstnären.

Tisdagsklubben 30 oktober kl 18.30

> *Anna Tellgren om Moment: Gerry Johansson*
I Dick Bengtssons serie av målningar med hakkors finns diptyken *Hatt & Mössfabrik* (1969) vilken ingår i Moderna Museets samling. Förebilden till målningen är ett svartvitt fotografi ur Svensk Uppslagsbok på arkitekten Erich Mendelsohns modernistiska fabriksbyggnad som ligger i Luckenwalde. Fotografen Gerry Johansson har länge intresserat sig för platser han upptäckt genom just fotografier. I detta projekt får vi veta mer om staden Luckenwaldes sociala bostadsprogram, om ägarfamiljen Herrmann som tvingades sälja fabriken på grund av sitt judiska ursprung och om anledningen till byggnadens speciella form. Curator Anna Tellgren berättar om Gerry Johansson och utställningen.
Plats: Auditoriet, plan 2
www.gerryjohansson.com

November

2 november kl 15–17

> *Föreläsningar i samlingen:*

Fem verk, fem perspektiv. Sara Danius.

Med utgångspunkt i ett verk ur Moderna Museets samling föreläser lärare i estetik vid Institutionen för kultur och kommunikation, Södertörns högskola.

Plats: Samlingen

MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

4 november kl 14.00

> *Creative Call: ATL+STHLM. Samtal i Auditoriet.*

Creative Call: ATL+STHLM är en festival med syfte att använda konst och kultur för att bygga ett hållbart samhälle. En grupp konstnärer som på olika sätt representerar Atlantas hiphop-influenserade kreativa kultur och konstnärliga discipliner befinner sig i Stockholm under några novemberdagar. En av de händelser som de kommer att iscensätta under sitt Stockholmsbesök blir på Moderna Museet.
Plats: Auditoriet

Tisdagsklubben 6 november kl 18.30

> *Marie-Louise Ekman på Tensta konsthall*
Höstens stora utställning på Tensta konsthall heter *Göra som man vill: Marie-Louise Ekman i sällskap med Sister Corita av Kent, Mladen Stilinovic och Martha Wilson*. Huvudpersonen i utställningen är Marie-Louise Ekman, tongivande konstnär i gruppen PUSS på sextioalet, filmskapare och senare professor på Kungl. Konsthögskolan och idag chef för Dramaten. Nu tolkas hennes egensinniga konstnärskap i ett internationellt perspektiv. Vardaglig surrealism, popkultur, korsklädsel och politisk satir sysselsatte andra konstnärer under samma tid – fast på andra platser och i helt andra sammanhang. Det är första gången Marie-Louise Ekman ställs ut i större format sedan 1998. I konsthallens kafé kan du äta något innan programmet börjar.
Plats: Tensta konsthall, Taxingegränd 10
T-bana: Tensta
www.tenstakonsthall.se

9 november kl 10–17

> *Seminarium om bilder och bilderböcker för barn*
Seminariet är kostnadsfritt och anordnas i samarbete med Rabén & Sjögren.

Plats: Auditoriet

9 november kl 15–17

> *Hur presenterar man en museisamling?*

Lena Essling.

Med utgångspunkt i den nya presentationen av museets samling föreläser ansvariga intendenterna kring hur de valt och tänkt.

Plats: Samlingen/Biografen

MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

Tisdagsklubben 13 november kl 18.30

> *Carsten Höller i samtal med John Peter Nilsson*
Med stöd av MMV har Moderna Museet kunnat förvärva ett nytt verk av Carsten Höller

som visas för första gången i utställningen *Supersurrealismen* i Malmö. Möt konstnären i samtal med John Peter Nilsson, utställningens curator tillika chef för Moderna Museet Malmö.
Plats: Auditoriet, plan 2

16 november kl 15–17

> *Föreläsningar i samlingen:*

Fem verk, fem perspektiv. Jakob Staberg.

Med utgångspunkt i ett verk ur Moderna Museets samling föreläser lärare i estetik vid Institutionen för kultur och kommunikation, Södertörns högskola.

Plats: Samlingen

MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

Tisdagsklubben 20 november kl 18.30

> *Besök hos Slakthusateljéerna*

Slakthusateljéerna grundades i juni 2010 och huserar ett tjugotal professionellt verksamma konstnärer i en gemensam lokal i Slakthusområdet i Stockholm. Den rymmer medlemmarnas ateljéer samt ett projektrum för publik verksamhet. Slakthusateljéerna är en ekonomisk förening och verksamheten drivs på ideell basis. Projekt rummet är ett rum för konstnärlig produktion och publika arrangemang. Det är en plats för de egna medlemmarnas initiativ men förslag från utomstående välkomnas också. Idén bakom Slakthusateljéernas projektrum är att vara en experimenterande publik plats med fokus på konstnärligt och socialt utbyte. På detta vis vill Slakthusateljéerna skapa dynamiska utbyten konstnärer emellan och mellan konstnärer och publik, och verka i glappet mellan konstnärsdrivna gallerier och etablerade institutioner.
Plats: Slakthusateljéerna diskuterar just nu ett lokalbyte. Återkommer med adress i god tid.
www.slakthusateljerna.se

23 november kl 15–17

> *Hur presenterar man en museisamling?*

Magnus af Petersens.

Med utgångspunkt i den nya presentationen av museets samling föreläser ansvariga intendenterna kring hur de valt och tänkt.

Plats: Samlingen/Biografen

MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

Rivane Neuenschwander samarbetar med Museum Museum. Rivane Neuenschwander, *Untitled (Popular Furniture)*, 2007 © Courtesy of the artist, Tanya Bonakdar Gallery, New York; Galeria Fortes Vilaça, São Paulo; and Stephen Friedman Gallery, London. Foto: Rochelle Costi

Tisdagsklubben 27 november kl 18.30

> *Lena Malm och Camilla Carlberg om Museum Museum*

Museum Museum är Moderna Museet nya ungdomsverksamhet och en utveckling av vårt mycket uppmärksammade gymnasieprojekt *Zon Moderna* som fått efterföljare ibland annat i Japan. *Museum Museum* vänder sig till unga som går i eller nyligen lämnat gymnasiet. Ungdomar i åldern 15–25 år kommer att delta i de olika projekten som leds av Moderna Museets Lena Malm tillsammans med en eller flera konstnärer, svenska och internationella. Det första projektet sker tillsammans med konstnären Rivane Neuenschwander, Brasilien, och Birger Lipinski och Laercio Redondo, inredningsarkitekt och konstnär, Sverige/Brasilien, i samarbete med Nyckelviksskolan. Projektet kommer att ta form i Moderna Museets foajé. Vi möter projektledare Lena Malm och avdelningschef Camilla Carlberg som berättar om *Museum Museum*.

Plats: Auditoriet, plan 2

30 november kl 15–17

> *Föreläsningar i samlingen:*

Fem verk, fem perspektiv. Åsa Arketeg

Med utgångspunkt i ett verk ur Moderna Museets samling föreläser lärare i estetik vid Institutionen för kultur och kommunikation, Södertörns högskola.

Plats: Samlingen

MMV fri entré (ord. inträdesbiljett till museet gäller)

December

Tisdagsklubben 4 december kl 18.30

> *Daniel Birnbaum om 2012 års donationer*

Även under 2012 har en mängd betydande och spännande donationer skänkts till Moderna Museets samling. Överintendent Daniel Birnbaum berättar här i slutet av året om de spännande verk som tillkommit samlingen 2012.
Plats: Auditoriet, plan 2

4 december kl 17.30

> *Specialvisning Gerry Johansson*

Curator Anna Tellgren visar utställningen *Gerry Johansson*.

Plats: i utställningen

Moderna Museet Malmö

Under utställningen *Supersurrealismen* presenterar Moderna Museets Vänner föreläsningsserien *Surrealister* i samarbete med Moderna Museet Malmö. Vi tar fasta på idén om en supersurrealism och ser närmare på dess uttryck inom olika områden, från film till musik, genom enskilda konstnärskap ur utställningen, inom teatern och som psykologisk företeelse bland annat. Mer om programmet kan ni läsa på www.modernamuseet.se/mmv eller i kommande nyhetsbrev.

Fri entré för medlemmar. Dessutom är ni som vanligt hjärtligt välkomna till Moderna Museet Malmös ordinarie program fritt eller rabatterat mot uppvisande av medlemskort.

Har du idéer och tips om programmet är förslag välkomna till Moderna Museets Vänner Malmörepresentant Nils Svensk, n.svensk@modernamuseet.se.

September

29 september kl 17–00

> *Vernissage med vännernas timme:*

Supersurrealismen

Börja gallerinatten på Moderna Museet.

Utställningen öppnar en timme tidigare, kl 17, för Moderna Museets Vänner. Vi bjuder på fördrink och museichef John Peter Nilsson presenterar utställningen. Under kvällen pågår performance med Jenny Grönvall och Line Skywalker Karlström i samarbete med WISP. Inbjudan på sista sidan i Bulletinen.

Plats: Moderna Museet Malmö

Obs! Vernissagen äger rum på en lördag kl 17

Oktober

9 oktober kl 18.00

> *Surrealister: Psykologi*

Etzel Cardeña, professor i psykologi med inriktning mot medvetande och anomalistisk psykologi vid Lunds Universitet talar om psykologin och surrealismen under titeln *Exploring other realities: Altered states of consciousness, psi, and surrealism*. Obs! Hålls på engelska.

Plats: Moderna Museet Malmö

16 oktober kl 18.00

> *Surrealister: Litteratur*

Kristoffer Noheden från Sphinx Bokförlag, vars utgivning är specialiserad på surrealistisk litteratur, talar om surrealismen i litteraturen genom historien och fram till idag.

Plats: Moderna Museet Malmö

Datum och tid annonseras senare.

> *Invigning av Leif Bolters Pulserande koordinat-system*

Leif Bolters rörliga skulptur kommer att installeras på platsen utanför Moderna Museet Malmö. Verket, som ingår i Moderna Museets samling, installeras i samarbete med Malmö stad och blir Moderna Museets första bidrag till Malmös offentliga utsmyckningar.
Plats: Moderna Museet Malmö

23 oktober kl 18.00

> *Surrealister: Film*

Ingrid Stigsdotter, konstkritiker och lektor vid Linnéuniversitetet talar om surrealismen i filmen och vi visar Luis Buñuels legendariska *Den andalusiska hunden*.

Plats: Moderna Museet Malmö

30 oktober kl 18.00

> *Surrealister: Artist talk Magnus Wallin*

Magnus Wallin medverkar i *Supersurrealismen*. Under kvällen möter han museichef och curator John Peter Nilsson i samtal om Wallins konst och surrealismen. Dessutom visas ett urval av Magnus Wallins videoverk.

Plats: Moderna Museet Malmö

November

2–11 november

> *Malmö by Light*

Moderna Museet Malmö deltar i *Malmö by Light* med verk av David Krantz. Vi visar en ljusinstallation utomhus och en 3D-animation inomhus. *Malmö by Light* är en återkommande ljusutställning som flyttar runt på olika platser i Malmö, i år äger den rum i kvarteren runt Moderna Museet.

9–11 november

> *The Unholy Presents Shadow Theatre*

The Unholy bestående av Lisa Jeannin, Rolf Schuurmans, Per-Henrik Fredriksson och sköldpaddan Wilhelm framträder med performance *Shadow Theatre* som handlar om universums skapelse, evolutionen och om en rutig värld som är en spegling av den riktiga världen.

Plats: Moderna Museet Malmö

20 november kl 18.00

> *Surrealister: Musik*

Fredrik Stahlenius, konstvetare och filosof, talar om och spelar den surrealistiska musiken.

Plats: Moderna Museet Malmö

Datum och tid annonseras senare

> *Malmö Konstmuseum*

Cecilia Widenheim, tidigare intendent på Moderna Museets som bland annat låg bakom succéutställningen *Scenbyten* på Moderna Museet Malmö blir ny chef för Malmö Konstmuseum. Under hösten gör Moderna Museets Vänner ett besök på Malmö Konstmuseum och hör Cecilia berätta om sina planer för museet.

Plats: Moderna Museet Malmö

December

4 december kl 18.00

> *Surrealister: Teater*

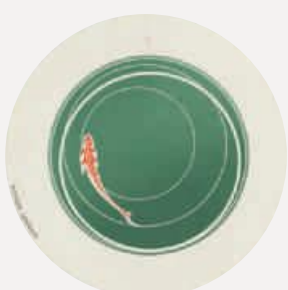
Etzel Cardeña återvänder till museet, denna gång i sin roll konstnärlig ledare för the International Theatre of Malmö (ITM). Vi bjuds på en introduktion till den surrealistiska teatern och staged readings av första akten av *If you please*, av André Breton och Philippe Soupault samt den sista akten av *When five years pass* av Federico García Lorca, med skådespelare från ITM. Obs! Hålls på engelska.
Plats: Moderna Museet Malmö

Med reservation för ändringar.

Se även www.modernamuseet.se

Marcel Duchamps
Rotorelief
Serie 133 från år 2000

Alla 6 dubbelsidiga skivor
för MMV-pris 247:50 kr.
Ord. pris 275 kr

Butiken
Moderna Museet

FÄRGFABRIKEN

BECKERS
KONSTNÄRSSTIPENDIUM
2012

ELIN BEHRENS
8 SEPT – 21 OKT

MatTeater

Välkommen till måltidens poesi, en ätbar teaterhyllning till vinterns smaker och ljus. En kulinarisk upplevelse för alla sinnen.

28 nov-21 dec 19.00
Pris: 1425 kr inkl dryckespaket
Moderna Museets Vänner 10% rabatt

MoMuMat
Restaurangen Moderna Museet
www.momumat.se 08 519 562 91
info@momumat.se

Vi firar 25 år!

Upplev Parken igen! Årets nya projekt. Se tillskotten i samlingen. Allt som hänt sen du var här sist. Har du aldrig varit här? Då är det dags nu. Det här är året för dig! Program 2012: Astrid Svangren, Srinvasa Prasad, Sissel Tolaas, Henrik Håkansson, Editions in Craft, Anna Camner, Indisk film. I samlingen: Yoko Ono, Jenny Holzer, Jakob Dahlgren, Ann-Sofi Sidén, Ann Hamilton, Charlotte Gyllenhammar, och mycket mycket mer... Öppet 20 maj – 28 okt. Välkommen!

WANÅS
KONST

Mer om öppettider, café,
shop, visningar etc på
wanaskonst.se

Vår webshop är
öppen dygnet runt!

webshop.
modernamuseet.se

Välkommen!

Bellas Boktips

I september kommer det äntligen ut en retrospektiv monografi om Agnes Martins fantastiska konstnärskap. Hon var en produktiv konstnär som levde mellan 1912 och 2004, och hon skulle således ha fyllt 100 år i år. Kanske är det just därför det publiceras två böcker om hennes konstnärskap detta år.

Yale University Press släppte vid årsskiftet en flera år tidigare annonserad bok i ett förvånansvärt diskret format med Lynne Cooke som redaktör. En mycket fin och textrik bok som möter Martins arbete med full respekt.

Ändå vill jag få större tillgång och inblick i detta konstnärskap, få en större känsla för hennes finstämda målningar. Därför är jag nu mycket förväntansfull på den kommande boken från Phaidon Press som utlovar ett rikt bildmaterial flankerat av Martins essäer, noteringar och föreläsningar, maskinskrivna men även som handskrivna anteckningar på små lappar. Mycket av textmaterialet har aldrig publicerats förut.

Böcker om Agnes Martin kommer ut mycket sällan och de är tyvärr ofta ganska dyra. Jag hoppas att ni unnar er att köpa eller åtminstone titta i denna till synes vackra bok.

”Det är så många människor som inte vet vad de vill. Jag tror att i den här världen är det det enda du måste veta; du måste veta exakt vad du vill.”
— Agnes Martin 1997

Jag vet att jag vill ha den här boken!
Båda böckerna om Agnes Martin kommer att finnas tillgängliga i butiken.

Agnes Martin, redaktör Lynne Cooke
Yale University Press, 2011
MMV-pris 351 kr. Ord. pris 390 kr

Agnes Martin: Paintings, Writings,
Remembrances, redaktör Arne Glimcher
Phaidon Press, 2012
MMV-pris 1 167 kr. Ord. pris 1 295 kr

Det finns ganska många böcker att välja på om man söker en bok om Wolfgang Tillmans verk. Många av böckerna visar upp liknande bildmaterial, men tittar man närmare är det uppenbart att det oftast inte är samma verk utan olika versioner, olika printar. Möjligtvis från samma negativ, men fotot har reviderats och utvecklats till något annat med nästan

målade ingrepp, med hjälp av framkallningsprocesser och bildmanipulationer. Det är ganska spännande att gå igenom hans böcker och se vad som kan ha hänt med hans bilder i olika processer.

Den bok som är min favorit och som jag också upplever som den bästa vad gäller tryck, formgivning och bildmaterial är den prisbelönta boken *Abstract Pictures*. Här fungerar fotot närmast måleriskt, främst i de abstrakta bilderna men även i porträtten som är reviderade versioner som fått en mer diffus gestaltning som förstärker abstraktionen.

Tillmans bilder fungerar här nästan mer som målningar än som fotografier. Kanske är det just därför som jag faller mest för den här versionen av Tillmans återgivna konst.

Vi kommer att ha flera av hans böcker tillgängliga för försäljning i butiken i olika prisklasser, kom gärna och titta och välj ut er favorit.

Wolfgang Tillmans, *Abstract Pictures*
Text och form Wolfgang Tillmans
Hatje Cantz, 2011
MMV-pris ca 608 kr. Ord. pris 675 kr

Till sist vill jag rekommendera den här lilla prisvärda uppslagsboken över surrealistiskt måleri. Det här är en rikt illustrerad bok med ett bra urval av såväl manliga som kvinnliga konstnärer. Tanning, Carrington, Toyen, Ernst, Cornell, Bellmer och Kahlo är bara några av de konstnärer som är representerade. Utmärkt för att hitta nya favoriter som du kan fördjupa dig i. □

Surrealist Painters, Sarane Alexandrian
Filipacchi Publishing, 2009
MMV-pris 270 kr. Ord. pris 300 kr

Rebecca Farrensteiner

Rebecca "Bella" Farrensteiner arbetar med bokinköp för Moderna Museets Butik.

Vännernas Vänner

ARKITEKTURMUSEET
Livsmedel, 30 maj 2012–6 jan 2013
Hur vill vi att samhället ska vara,
och hur ska vi handla?
www.arkitekturmuseet.se

ASTRUP FEARNLEY MUSEET
FOR MODERNE KUNST
Astrup Fearnley Museet öppnar i nya lokaler
på Tjuvholmen den 29 sep 2012.
www.afmuseet.no

DUNKERS KULTURHUS
Sagor och minnen, 15 jun–17 feb 2013
Utställningen *Sagor och minnen* visar en
exposé över Cooper & Gorfers fotokonst.
www.dunkerskulturhus.se

FÄRGFABRIKEN
Beckersstipendiet Elin Behrens,
8 sep–21 okt.
Öönskat, 13 sep–21 okt.
www.fargfabriken.se

NATIONALMUSEUM
Drivet och överdrivet. Om karikatyren i
Sverige, 10 maj 2012–20 jan 2013
Slow Art, 27 sep 2012–20 jan 2013
Ljus och mörker, 20 jun–3 feb 2013
www.nationalmuseum.se

WANÅS KONST
Årets utställningar pågår till och med den
28 okt. Parken är öppen alla dagar året runt.
www.wanas.se

GRIPSHOLMS SLOTTSSAMLING
www.royalcourt.se

THIELSKA GALLERIET
Peter Frie, *Hågkomst*, 16 jun–28 okt 2012
www.thielska-galleriet.se

Explosion!

Vännernas vernissage för *Explosion* blev en kväll fylld med performances och försommarglam.

1. PAN THEON performance av Anastasia Ax i Bucky Dome
2. Isidor Tambrosch & Gustaf von Scheven
3. Christina Jägerbäck & Agneta Nordgren
4. Eva Ånggård & Per Jacobsson
5. Margareta Andersson & Linnéa Blom Jervaeus.
6. Samuel Hegnell & Eva Linander
7. *I think not*, koreografi av Deborah Hay tolkat av Anna Pehrsson, dansare
8. Olle Bonniér lyssnar till sitt eget verk *Plingeling* som spelades av Per-Åke Holmlander, Mats Åleklint & Joe Williamson
9. Inga Lutteman & Agnes Abrahamsson
10. Britta Svensson & Lars Svantesson
11. Hermann Nitsch & överintendent Daniel Birnbaum
12. Måleri som handling för vernissagegäster!
13. Louis Sellgren & Lena Fagle
14. Christer Engström & Olof Carlson
15. Eva Hedinger & Kerstin Camel
16. Anki Hamfelt & Susanne Ellis

Foto: Åsa Lundén
Assistent: Nils Svensk

Picasso vs. Duchamp

Mästarmötet mellan Duchamp och Picasso lockade vänner i tusental till trångt samkväm i sensommarnatten.

1. Daniel Birnbaum, Annika Gunnarsson & Ronald Jones
2. Hilde Retzlaff & Julia Peirone
3. Birgitta Ohlsson med sällskap
4. Carinne Löfgren-Williams
5. Astrid Nymansson & Simon Kruse
6. Molly Zetterberg
7. Catarina Nilson, Karen Austin, Maria Lantz & Annika Jansson Selim
8. Iris Müller-Westermann & Lars Nittve
9. Merilin Kermas Mardo & June Sofie Thorsson
10. Mollee Klein & Josef Bekele
11. Frida Lindberg
12. Johan Deurell
13. Payman Dehdezi
14. Marc Broos
15. Paulina Sten & Anita Sten
16. Ebba Matz
17. Håkan Juholt
18. Evie Roseneld
19. Linda Hakanen
20. Thomas Broomé & Magnus af Petersens
21. Mikael Olsson & Jens Fänge
22. Jennie Fahlström & Ulf Eriksson
23. Karin Johnson, Stig Sjölund & Ann Kågström

Foto: Hanna Ukura
Assistent: Kersti Wahlin-Schulze

Wolfgang Tillmans, *Smokin'Jo*, 1995. Courtesy Galerie Buchholz, Cologne/Berlin ©

Moderna Museet Stockholm

Wolfgang Tillmans

Vernissage torsdag 4 oktober kl 19–21

Vernissagen är exklusivt för Moderna Museets Vänner och vi är de första som ser utställningen!

Vice museichef Ann-Sofi Noring hälsar välkommen kl 19.30. Därefter ger utställningens curator överintendent Daniel Birnbaum och curator Jo Widoff en introduktion som hålls på huvudentréplanet och samtidigt sänds på storbild i Auditoriet.

Inbjudan är personlig och gäller för två personer. Tag med ditt medlemskort. Utställningen visas på entréplanet, museets båda entréer är öppna. Vänligen osa senast den 2 oktober på www.modernamuseet.se/mmv så att vi får en uppfattning om hur många som kommer.

Vännernas timme:

Restaurangen håller specialöppet för MMV:s medlemmar före vernissagen och erbjuder en meny till Vänskapspris i Restaurangen: huvudrätt, dessert, kaffe och liten flaska vin (18 cl) till Vänskapspris 185 kr/person (ord. pris 229 kr). Erbjudandet gäller kl 16–21 för dig och en vän. Entré till Restaurangen kl 18–19 endast via altanen mot sjösidan. Museet är stängt kl 18–19. Antalet platser är begränsat. Ingen förhandsbokning.

Välkomna!

Moderna Museets Vänner

www.modernamuseet.se/mmv

Utställningen pågår 6 oktober 2012–20 januari 2013 på Moderna Museet Stockholm. Specialvisning av utställningen ges fredag 26 oktober kl 17.30 av curator Jo Widoff. Utställningen är producerad av Moderna Museet i samarbete med Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf.

MODERNA MUSEET

Med stöd av:

e-on

primewinebar

Giorgio de Chirico, *Le Cerveau de l'enfant* [Barnets hjärna], 1914. Olja på duk, 80×65 cm. © Giorgio de Chirico/BUS 2012

Moderna Museet Malmö

Supersurrealismen

Vernissage *Obs!* lördag 29 september kl 17–00

Med anledning av Gallerinatten håller Moderna Museet Malmö vernissage på en lördag, men som vanligt öppnar utställningen en timme tidigare för Moderna Museets Vänner kl 17 – ta med er en gäst och börja gallerinatten hos oss!

Vännernas timme med förhandsvisning från kl 17: Museichef John Peter Nilsson introducerar utställningen och representanter för WISP presenterar kvällens performances.

Kl 18 öppnar utställningen för allmänheten, performance med Jenny Grönvall och Line Skywalker Karlström i samarbete med WISP pågår under hela kvällen.

Välkomna!

Moderna Museets Vänner

www.modernamuseet.se/mmv

MODERNA MUSEET

Med stöd av:

e-on

Deloitte.